

**แนวทางสร้างความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองของเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำ
อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย**
ชัยณรงค์ วงศ์ธรรมศรี¹ รัตนา นิกเรื้อว² และ จริญญา ใจลังกา²

บทคัดย่อ

การศึกษาแนวทางสร้างความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองของเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำ อำเภอพานจังหวัดเชียงราย เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการพึ่งพาตนเองด้านการจัดการฟาร์ม พันธุ์ อาหารสัตว์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไก่ประดู่หางดำ แนวทางสร้างความร่วมมือของเครือข่ายการตลาด และการสร้างแบรนด์ในระดับกลุ่มของเกษตรกรเครือข่ายผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำ ดำเนินการในเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำ จำนวน 41 ราย แบ่งเป็นเกษตรกรทำหน้าที่ศูนย์คัดเลือกและขยายพันธุ์ชุมชน 1 ราย ศูนย์บริการอาหารชุมชน 2 ราย และเลี้ยงไก่พื้นเมืองขุน 38 ราย ผลการศึกษา พบว่า ศูนย์คัดเลือกและขยายพันธุ์ชุมชน มีแม่พันธุ์ประดู่หางดำพันธุ์แท้ 200 ตัว พ่อพันธุ์ไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ 25 ตัว มีต้นทุนการผลิตลูกไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้เฉลี่ย 18.42 บาท/ตัว และแม่ไก่ไขโรดไทย 660 ตัว พ่อพันธุ์ไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ 75 ตัว มีต้นทุนการผลิตไก่พื้นเมืองลูกผสมเฉลี่ย 11.34 บาท/ตัว ศูนย์บริการอาหารสัตว์ชุมชนผลิตอาหารไก่พ่อแม่พันธุ์โปรตีน 16% ต้นทุนเฉลี่ย 13.00 บาท /กก. อาหารไก่ขุนโปรตีนร้อยละ 16 เฉลี่ย 14.19 บาท/กก. เกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมมีต้นทุนเฉลี่ย 50.96 บาท/กิโลกรัม ต้นทุนการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้เฉลี่ย 76.18 บาท/กิโลกรัม การศึกษาพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไก่ประดู่หางดำของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรสร้างโรงแปรรูป จำนวน 1 แห่ง อุปกรณ์ภายในโรงแปรรูปได้รับการสนับสนุนจากโครงการ มีร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์จำนวน 4 ร้าน ในอำเภอเมืองและอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย และร้านค้ากรมปศุสัตว์ 1 ร้าน และผลิตผลิตภัณฑ์จำนวน 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ไก่สดแช่แข็ง ไก่ยอ และลูกชิ้นไก่ พบว่าความคุ้มค่าจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทั้ง 3 ชนิด ด้วยค่า ROI มีความคุ้มค่าร้อยละ 22.47 ร้อยละ 22.47 ร้อยละ 49.23 และ ร้อยละ 55.21 ตามลำดับ แนวทางสร้างความร่วมมือของเครือข่ายการตลาดและการสร้างแบรนด์ ในระดับกลุ่มเพื่อเพิ่มช่องทางการตลาด โครงการได้ขยายเครือข่ายการตลาด 3 ระดับ ประกอบด้วย ตลาดระดับชุมชน ตลาด Modern trade และตลาดเฉพาะ รวมไปถึงตลาดในประเทศเพื่อนบ้าน พบว่ากลุ่มจำหน่ายไก่พื้นเมืองขุนในตลาดชุมชนร้อยละ 70 ตลาดระดับกลาง (ไก่สดแช่แข็ง) ร้อยละ 20 ตลาดระดับบน แปรรูปผลิตภัณฑ์ (ลูกชิ้นไก่ และไก่ยอ) ร้อยละ 10

คำสำคัญ การสร้างความเข้มแข็ง เครือข่ายเกษตรกร ไก่ประดู่หางดำ

เลขทะเบียนวิชาการ: 63(3)-0214-001

¹ ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์เชียงราย เลขที่ 200 หมู่ 7 ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57100

² กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ 69/1 ถนนพญาไท แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ ๑ 10400

The Strengthening of the Networking for and Self-Reliance of Pradu- Hangdum Chicken Raising Group in Phan District, Chiang Rai Province

Chainarong Wongsunsri^{1/} Rattana Nukreaw^{2/} Charan Chailangka^{2/}

Abstract

The study of strengthening of networking for and self-reliance of Pradu- Hangdum native chicken raising group in Phan District, Chiang Rai Province for the strengthening and self-reliance of native chicken small holder farm, management breeding, feed, product, market network and brand creation of farmer group. The study conducted with 41 farmers divided to 1 breeding center, 1 feed center and 38 farmers produce Pradu- Hangdum chicken for meat. The result found that breeding center have 200 female and 25 male Phadu-Hangdum native chicken parent stocks. Average chick production cost is 18.42 baht/chick. Moreover, raise 660 laying hen (rose strain) and 75 male Phadu-Hangdum native chicken parent stocks for produce hybrids native chick. Average production cost is 11.34 baht/chick. Feed center, feed production for parent stock native chicken (16% crud protein) and native chicken diet (16% crud protein) have average feed cost is 13.00 baht/kg and 14.19 baht/kg of respectively. Production cost of hybrids native chicken and purebred native chicken for meat are 50.96 baht/kg and 76.18 baht/kg respectively. The development of product from Phadu-Hangdum native chicken, farmer groups have 1 processing house and equipment in side received from this project. 3 shops for sale chicken product from farmers at Muang and Phan district, Chiang Rai Province and 1 shop at department of livestock development, Bangkok. The farmer groups have 3 Products are frozen chicken, chicken Vietnamese sausage and chicken ball, return investment (ROI) of 3 products are 22.47%, 47.23% and 55.21% respectively. Market network and brand creation, this project increased market network to 3 levels are community market, modern trad and niche market including to neighbor market. 70% of fresh chicken was sold in community market 20 % of frozen chicken was sold in medium market and 10% of chicken products (chicken Vietnamese sausage and chicken ball) were sold in modern trad.

Keywords: Strengthening, self-reliance, Pradu-Hangdum Chicken

---

Registered No. : 63(3)-0214-001

¹ Chiang rai Animal Nutrition Research and Development Center, Muang, Chiang rai 57100

² / Livestock extension and development Phayathai Road, Ratchathewi, bangkok 10400

คำนำ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) ได้ส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประจำตำบลในระดับเกษตรกรรายย่อยอย่างต่อเนื่อง โดยที่ผ่านมาพบว่าเกษตรกรยังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ เกษตรกรยังขาดความมั่นคง ความเข้มแข็ง ด้านการจัดการพันธุ์ ด้านอาหาร มาตรฐานฟาร์ม และแผนการผลิต ยังไม่สอดคล้องกับการตลาดในพื้นที่ พ่อแม่พันธุ์ที่เกษตรกรได้รับมีการเจริญเติบโตที่ไม่สม่ำเสมอ และการตายในระหว่างการเลี้ยง ส่งผลต่อปริมาณลูกไก่ และผลผลิตไก่ขุน นอกจากนี้การพัฒนาระบบการจัดการฟาร์มให้ได้มาตรฐานตามข้อกำหนดของกรมปศุสัตว์ นั้นไม่สามารถทำได้ เนื่องจากข้อกำหนดบางอย่างของกรมปศุสัตว์เกินศักยภาพการลงทุนของเกษตรกรรายย่อย การพัฒนาการตลาดโดยส่งเสริมให้เกษตรกรมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผลผลิตไก่พื้นเมืองเพื่อแก้ปัญหาด้านการตลาด และสร้างมูลค่าเพิ่มนั้น เกษตรกรไม่สามารถดำเนินการได้เอง เพราะไม่มีโรงงานแปรรูปที่ได้มาตรฐาน

ดังนั้นการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ประจำตำบล จำเป็นจะต้องมีการศึกษาพัฒนาระบบและกลไกตลอดโซ่อุปทาน ตั้งแต่การผลิตไปจนถึงการแปรรูปเพื่อการสร้างมูลค่า การเชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด รองรับการผลิตที่มีเกษตรกรมีความมั่นใจในการลงทุน ขยายการผลิต ด้วยปริมาณการเลี้ยงที่เพิ่มขึ้น การบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรจึงต้องมีการสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายเกษตรกร ทั้งด้านการคัดเลือกและปรับปรุงพันธุ์ ด้านอาหารสัตว์ รวมถึงการปรับปรุงฟาร์มเข้าสู่มาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบปล่อยอิสระ การสร้างเครือข่ายการตลาดและการสร้างแบรนด์ เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดโดยการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และสร้างความปลอดภัยด้านอาหารแก่ผู้บริโภค งานวิจัยแนวทางการสร้างความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองของเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประจำตำบลจะเป็นแนวทางการบริหารจัดการที่จะทำให้ ระบบและกลไกการสร้างอาชีพจากไก่พื้นเมือง จะสามารถนำไปสู่การขยายเศรษฐกิจชุมชน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ที่น้อมนำหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของเกษตรกรรายย่อยที่นำไปสู่การขยายผลในระดับภาคของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพึ่งพาตนเองในด้านการจัดการฟาร์ม พันธุ์สัตว์ และอาหารในการวางแผนการผลิตสัตว์ ในเกษตรกรเครือข่ายผู้เลี้ยงไก่ประจำตำบลอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่มีศักยภาพจากไก่ประจำตำบลของเกษตรกรในโครงการ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างความร่วมมือของเครือข่ายการตลาดและการสร้างแบรนด์ ในระดับกลุ่ม และร่วมกับโครงการย่อย (ร่วมกับสำนักประสานงาน) เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของเกษตรกรอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย และตลาดประเทศเพื่อนบ้าน

วิธีดำเนินงานวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพึ่งพาตนเองในด้านการจัดการฟาร์ม พันธุ์สัตว์และอาหารในการวางแผนการผลิตของเกษตรกรสัตว์ ในเครือข่ายผู้เลี้ยงไก่ประจำตำบลอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ดำเนินการดังนี้

1. ประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ และสร้างการมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิต

- 1.1. ชี้แจงการปรับปรุงศูนย์ปรับปรุงพันธุ์ และศูนย์ผลิตอาหารสัตว์ชุมชน
- 1.2. วางแผนการผลิตลูกไก่พื้นเมืองพันธุ์แท้และลูกผสมศูนย์ปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง
- 1.3. วางแผนการผลิตอาหารสัตว์ ตามความต้องการของกลุ่ม
2. การดำเนินกิจกรรมในศูนย์คัดเลือกและขยายพันธุ์สัตว์ปีกชุมชน
  - 2.1 เลี้ยงแม่พันธุ์รวม 860ตัว พ่อพันธุ์ประจำคอกแม่พันธุ์ 100 ตัว ในระบบโรงเรือนปิด แบบปล่อยฝูง ให้ผสมพันธุ์ตามธรรมชาติผลิตลูกไก่แยกเป็น
    - ไก่แม่พันธุ์ประจำคอกแม่พันธุ์ 200 แม่(พ่อพันธุ์25 ตัวสัดส่วนพ่อพันธุ์/แม่พันธุ์ 1/8)
    - แม่ไก่โรดไทย จำนวน 660 แม่(พ่อประจำคอกแม่พันธุ์75 ตัวสัดส่วนพ่อพันธุ์/แม่พันธุ์ 1/9)
  - 2.2 เก็บข้อมูลการผลิตได้แก่ จำนวนไข่ ไข่มีเชื้อ ไข่สูญเสีย เพื่อวิเคราะห์หาประสิทธิภาพการผลิต เช่น อัตราการไข่ อัตราการสูญเสียไข่ (ไก่อผสม ลูกไก่พันธุ์แท้)
  - 2.3 เก็บข้อมูลค่าวัสดุอุปกรณ์ โรงเรือน ค่าอาหารพ่อแม่พันธุ์ วัคซีน เพื่อวิเคราะห์หาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตลูกไก่ (ไก่อผสม ลูกไก่พันธุ์แท้)
  - 2.4 เก็บข้อมูลเพื่อหาความพึงพอใจของเกษตรกรสมาชิก และเกษตรกรทั่วไปที่มาซื้อลูกไก่จาก ศูนย์คัดเลือกและขยายพันธุ์สัตว์ปีกชุมชน โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ
3. ศึกษาประสิทธิภาพ และต้นทุนการผลิตจัดตั้งศูนย์ผลิตอาหารสัตว์ปีกชุมชน
  - 3.1 ศูนย์ผลิตอาหารสัตว์ปีกชุมชน จำนวน 2 แห่ง
    - แห่งที่ 1 ผลิตอาหารผสมสำเร็จ(นางยุพิน) 2 สูตรสำหรับพ่อแม่พันธุ์วันละ 200 กก. และสำหรับไก่ขุนวันละ 800 กก
    - แห่งที่ 2 ผลิตอาหารอาหารหมักจากวัตถุดิบ(นายชัย)2 สูตรสำหรับพ่อแม่พันธุ์(ใช้ใบหม่อนหมักหรือใบมันสำปะหลัง)วันละ50 กก และสำหรับไก่ขุน(ฟักทองหมัก ข้าวโพด)วันละ 150-200 กก
  - 3.2 เก็บข้อมูลราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ทั้งอาหารชั้น และอาหารหมักเพื่อวิเคราะห์หาต้นทุนค่าอาหาร
  - 3.3 เก็บข้อมูลเพื่อหาความพึงพอใจของเกษตรกรสมาชิก ที่มาซื้ออาหารจากศูนย์ศูนย์ผลิตอาหารสัตว์ปีกชุมชน โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ
- 4.การพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองขุนของเครือข่ายเลี้ยงไก่พื้นเมืองอำเภอพาน
  - 4.1 ดำเนินการผลิตไก่ขุน แยกเป็น 2 ประเภท ไก่ขุนลูกผสม และไก่ขุนพันธุ์แท้
    - เกษตรกรเลี้ยงไก่ขุนลูกผสมจำนวน 41 ราย
    - เกษตรกรเลี้ยงขุนประจำคอกแม่พันธุ์ 11 ราย
  - 4.2 จัดฝึกอบรม หลักสูตรการจัดการผลิตไก่ขุนโดยใช้อาหารลดต้นทุน และให้เกษตรกรปรับปรุงโรงเรือนระบบการเลี้ยงเข้าสู่มาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบปล่อย (GAP) เริ่มเลี้ยงไก่ขุนโดยนำลูกไก่อายุ 1 วัน มาปรับสภาพการให้อาหาร โดยใช้ระยะเวลาการเลี้ยง 80-90 วัน
  - 4.4 การให้อาหารผสมสำเร็จไก่แรกเกิดถึง 4 สัปดาห์ จาก 4 สัปดาห์ให้อาหารผสมร่วมกับอาหารหยาบหมักอัตราส่วน 80:20 จนถึง 18 สัปดาห์
  - 4.4 เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องเช่น น้ำหนักตัว ปริมาณอาหารที่กิน อัตราการตาย เพื่อวิเคราะห์ค่าสมรรถนะการผลิตของไก่ประจำคอกแม่พันธุ์ (ไก่ขุนลูกผสม ไก่ขุนพันธุ์แท้)

4.5 เก็บข้อมูลค่าอาหาร โรงเรือนอุปกรณ์ ราคาจำหน่าย ระยะเวลาการเลี้ยงเพื่อวิเคราะห์หาต้นทุนผลตอบแทนการเลี้ยง (ไก่ขุนลูกผสม ไก่ขุนพันธุ์แท้)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่มีศักยภาพจากไก่ประดู่หางดำ โครงการได้จัดกิจกรรมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1 ศึกษาการทำไก่สดแช่แข็ง พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกษตรกรมีศักยภาพทำได้ ประกอบด้วยลูกชิ้นไก่ ไก่ยอ
- 2 เก็บข้อมูลน้ำหนักวัตถุดิบไก่ เครื่องปรุง ค่าแรง ค่าบรรจุภัณฑ์ และค่าใช้จ่ายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์หาต้นทุนและผลตอบแทนในการแปรรูปไก่สดแช่แข็ง ลูกชิ้นไก่ และไก่ยอ
- 3 ทดสอบความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ไก่สดแช่แข็ง ลูกชิ้นไก่ และไก่ยอโดยการชิมแล้วตอบแบบสัมภาษณ์ คำนวณเป็นค่าร้อยละ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางสร้างความร่วมมือของเครือข่ายการตลาดและการสร้าง แบนด์ ในระดับกลุ่มและร่วมกับโครงการย่อย (ร่วมกับสำนักประสานงาน) เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของเกษตรกรอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย และตลาดประเทศเพื่อนบ้าน

- 1 สร้างแบนด์ ออกแบบโลโก้สินค้า เพื่อใช้ติดฉลากผลิตภัณฑ์
- 2 เก็บข้อมูลผลิตภัณฑ์ และการพัฒนาเชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด

ขอบเขต/สถานที่วิจัย ศึกษาเกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

ผลการดำเนินงาน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพึ่งพาตนเองในด้านการจัดการฟาร์ม พันธุ์สัตว์และอาหารในการวางแผนการผลิตของเกษตรกรสัตว์ ในเครือข่ายผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

กิจกรรมที่ 1 ประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ และสร้างการมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิต สรุปรวมที่ประชุมกลุ่ม

1. ให้นางยุพิน จุ่มปาเกียง ดำเนินการปรับปรุงศูนย์คัดเลือกพันธุ์ และดำเนินการคัดเลือกพันธุ์ไก่พื้นเมืองสำหรับใช้เป็นพ่อแม่พันธุ์ และดำเนินการผลิตลูกไก่พื้นเมืองพันธุ์แท้และลูกผสม จำหน่ายให้สมาชิก
2. ปรับปรุงศูนย์ผลิตอาหารสัตว์ปีก 2 แห่ง คือ นางยุพิน จุ่มปาเกียง เป็นศูนย์ผลิตอาหารชั้น 1 แห่ง และนายชัย กันจันะ เป็นศูนย์ผลิตอาหารหมัก 1 แห่ง
3. ให้เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองขุน ปรับระบบการเลี้ยงตามมาตรฐาน GAP และลดต้นทุนการผลิตไก่พื้นเมืองโดยใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์ในท้องถิ่น
4. ให้นางยุพิน จุ่มปาเกียง และนายประยูร เป็นฝ่ายแปรรูปและการตลาดของกลุ่ม

เป้าหมายและแผนการผลิตของศูนย์คัดเลือกและขยายพันธุ์สัตว์ปีกชุมชน

กลุ่มร่วมกันกำหนดเป้าหมายให้ศูนย์เป็นแหล่งผลิตลูกไก่ประดู่หางดำ โดยแยกเป็นไก่แม่พันธุ์ประดู่หางดำพันธุ์แท้ 200 แม่(พ่อพันธุ์25 ตัวสัดส่วนพ่อพันธุ์/แม่พันธุ์ 1/8)และ แม่ไก่ไขโรดไทย จำนวน 660 แม่(พ่อ

ประดู๋หางดำพันธุ์แท้ 75 ตัว สัดส่วนพ่อพันธุ์/แม่พันธุ์ 1/9) เพื่อผลิตลูกไก่ลูกผสม ศูนย์ฯ จะคัดเลือกไก่สาว/ไก่รุ่น ที่มีอัตลักษณ์ตรงตามพันธุ์กรรมเพื่อจำหน่ายเป็นพ่อแม่พันธุ์แก่ผู้ที่สนใจ

จากตารางที่ 1 การเลี้ยงแม่พันธุ์รวม 860 ตัว พ่อพันธุ์ประดู๋หางดำพันธุ์แท้ 100 ตัว ในระบบโรงเรือนปิด แบบปล่อยฝูงให้ผสมพันธุ์ตามธรรมชาติ กำหนดเป้าหมายจำนวนไข่สูงสุดตามพันธุ์กรรมของพ่อแม่พันธุ์ จะสามารถผลิตไข่ไก่ประดู๋หางดำจำนวน 20,800 ฟอง และไข่ไก่จากไก่ไข่โรตจำนวน 100,980 ฟอง และเมื่อคัดเลือกไข่ที่มีลักษณะสมบูรณ์ เป็นไข่ที่ได้รับการผสมจากพ่อพันธุ์(ไข่มีเชื้อ คำนวณ ณ อัตราร้อยละ 95) จะเป็นไข่ที่คาดว่าจะนำไปเข้าตู้ฟักไข่เพื่อการผลิตลูกไก่ประดู๋หางดำพันธุ์แท้จำนวน 109,906 ฟอง แยกเป็นไข่ไก่ประดู๋หางดำพันธุ์แท้ 18,772 ฟอง และไข่ไก่ลูกผสม 91,134 ฟอง

ตารางที่ 1 เป้าหมายการผลิตไข่ไก่ ของศูนย์คัดเลือกและขยายพันธุ์สัตว์ปีกชุมชน

พันธุ์	จำนวนแม่พันธุ์/พ่อพันธุ์ (ตัว)	จำนวนไข่สูงสุดตามพันธุ์ (ฟอง/แม่/ปี)	อัตราการให้ไข่ (%)	ปริมาณไข่ที่ได้รับ (ฟอง/ปี)	อัตราการสูญเสียไข่* (%)	ปริมาณไข่ที่ได้รับ (ฟอง/ปี)	อัตราไข่มีเชื้อ (%)	จำนวนไข่ดี (ฟอง)
ประดู๋แท้	200/25	130	80	20,800	5	19,760	95	18,772
ไก่ไข่โรต	660/75	180	85	100,980	5	95,931	95	91,134
รวม	860/100			121,780		115,691		109,906

กิจกรรมที่ 2 การดำเนินกิจกรรมในศูนย์คัดเลือกและขยายพันธุ์สัตว์ปีกชุมชน

นางยุพิน จุ่มปาเกียง ทำหน้าที่เป็นศูนย์คัดเลือกและขยายพันธุ์สัตว์ปีกชุมชน ตั้งอยู่ที่เลขที่ 139 หมู่ 20 ตำบลแม่ฮ้อ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ มีแผนการผลิตลูกไก่ประดู๋พันธุ์แท้และลูกผสม 114,750 -120000 ตัว/ปี เพื่อกระจายลูกไก่แก่สมาชิกเกษตรกรในโครงการ 26 ราย และเกษตรกรเครือข่ายกว่า 40 ราย ผลิตลูกไก่ประดู๋หางดำทั้งพันธุ์แท้และลูกผสมโดยใช้ตู้ฟักไข่ขนาด 1,500 ฟอง จำนวน 1 ตู้ และขนาด 4,500 ฟอง จำนวน 1 ตู้ ตู้เกิดขนาด 500 ฟอง จำนวน 2 ตู้ ดำเนินการคัดเลือกและขยายพันธุ์ไก่ประดู๋หางดำอย่างต่อเนื่อง ได้รับความรู้ด้านการคัดเลือกลูกไก่พื้นเมืองประดู๋หางดำพันธุ์แท้และลูกผสม เพื่อเป็นพ่อแม่พันธุ์ทดแทน การผลิตลูกไก่พื้นเมืองโดยใช้ตู้ฟักไข่ อนุบาลลูกไก่ การบันทึกข้อมูลการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ การฟักไข่ และการไปศึกษาดูงานที่จังหวัดขอนแก่นเพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตไก่พื้นเมืองโดยกรมปศุสัตว์ ศูนย์ดำเนินการผลิตลูกไก่พื้นเมืองลูกผสม จากแม่ไก่ไข่โรตไทยและพ่อประดู๋หางดำ และแม่ไก่ประดู๋หางดำ วิธีการคัดเลือกไก่ประดู๋หางดำและไก่โรตไทยไว้เป็นพ่อแม่พันธุ์ ดังนี้

1. คัดจากลักษณะภายนอก ได้แก่ สีขน อัตลักษณ์ประจำสายพันธุ์ สุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ มีแววตาสดใส และไม่พิการ

2. สมรรถภาพการผลิต ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโต น้ำหนักตัวปริมาณอาหารที่กิน อัตราการให้ไข่ และความสามารถในการผสมพันธุ์ ซึ่งทั้งหมดจะมีการจดบันทึกเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการคัดเลือก

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิตของฟาร์มเกษตรกรผลิตลูกไก่

การผลิตไก่ประดู๋หางดำลูกผสม

รวบรวมข้อมูลจากการดำเนินกิจกรรม การเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ไก่พื้นเมืองเพื่อผลิตลูกไก่ประดู๋หางดำลูกผสมตั้งแต่เดือนมกราคม-เมษายน 2561 ระยะเวลา 4 เดือน แสดงในตารางที่ 3 ศูนย์ฯ เลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ไก่ประดู๋หางดำ อายุ 22 สัปดาห์ จำนวน 74 ตัว แม่ไก่ไข่โรตไทย จำนวน 662 ตัว สัดส่วนพ่อแม่พันธุ์ 1:8 การศึกษาพบว่า จำนวนไก่ตายเฉลี่ย 9.5 ตัว/เดือน ดำเนินการคัดแม่ไก่ไข่โรตไทยที่มีลักษณะไม่สมบูรณ์ เช่น หน้าซีด เชิงกรานเล็ก นิ้วเท้าบิด น้ำหนักตัวไม่ถึงเกณฑ์ และไม่ให้ไข่ออกจากฝูงออกเฉลี่ย จำนวน 55.5 ตัว/เดือน ส่งผลให้

ในเดือนเมษายน 2561 มีพ่อไก่ประดู่หางดำ จำนวน 43 ตัว แม่ไก่โรตไทย จำนวน 340 ตัว ปริมาณอาหารที่กินเฉลี่ย 148.45 กรัม/ตัว/วัน ตามมาตรฐานสายพันธุ์ปริมาณอาหารที่กินของไก่โรตไทย มีค่าประมาณ 120 กรัม/ตัว การที่ไก่โรตไทยของศูนย์ฯ มีปริมาณอาหารที่กินสูง เนื่องจากได้รับใบหม่อนหมักและหรือฟักทองหมักผสมในอาหารสำเร็จรูป จึงทำให้กินอาหารเพิ่มขึ้นเพื่อให้ได้โภชนะตรงตามความต้องการของสายพันธุ์ ด้านการผลิตไข่ฟัก พบว่า ปริมาณการให้ไข่เฉลี่ย 7,679 ฟอง/เดือน จำนวนไข่คัตออกเฉลี่ย 3,929 ฟอง/เดือน จำนวนไข่เข้าฟักเฉลี่ย 4,000 ฟอง/เดือน จำนวนลูกไก่ที่ฟักออกเฉลี่ย 2,909.25 ตัว/เดือน อัตราการฟักออกเฉลี่ย 73.37% การนำไข่เข้าฟัก จะพิจารณาจากปริมาณความต้องการซื้อลูกไก่ของลูกค้า หากเกินความต้องการจะคัตไข่ออกไปจำหน่ายเป็นไข่บริโภคในราคาฟองละ 2-3 บาทขึ้นอยู่กับขนาดฟองไข่

การผลิตไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้

จากรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนพฤษภาคม- กรกฎาคม 2561 แสดงในตารางที่ 2 การศึกษาพบว่า ศูนย์เลี้ยงแม่พันธุ์ไก่ประดู่หางดำ จำนวน 200 ตัว พ่อพันธุ์ จำนวน 25 ตัว สัดส่วนพ่อพันธุ์ต่อแม่พันธุ์ 1:8 มีประสิทธิภาพการผลิต ดังนี้ จำนวนไก่พ่อแม่พันธุ์ตายเฉลี่ย 5.67 ตัว/เดือน จำนวนไก่พ่อแม่พันธุ์ที่คัตออกเฉลี่ย 1 ตัว/เดือน ทำให้มีจำนวนแม่ไก่ประดู่หางดำคงเหลือ 180 ตัวในเดือนกรกฎาคม 2561 ด้านสมรรถภาพการผลิต พบว่า ปริมาณอาหารที่กินเฉลี่ย 80.45 กรัม/ตัว/วัน ตรงตามมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมือง จำนวนไข่เฉลี่ย 1,438.67 ฟอง/เดือน เฉลี่ย 47.95 ฟอง/วัน อัตราการให้ไข่เฉลี่ย 25.73% จำนวนไข่คัตออกเฉลี่ย 172 ฟอง/เดือน จำนวนไข่เข้าฟักเฉลี่ย 1,266.67 ฟอง/เดือน จำนวนลูกไก่ที่ฟักออกเฉลี่ย 904.67 ตัว/เดือน อัตราการฟักออกเฉลี่ย 71.33 % (ตารางที่ 2 และตารางที่ 3)

การคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์

ศูนย์ดำเนินการคัดเลือกลูกไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ (สายพ่อพันธุ์) และไก่โรตไทยพันธุ์แท้ (สายแม่พันธุ์สำหรับเป็นพ่อแม่พันธุ์ทดแทน โดยคัดจากลักษณะที่ดีเด่นของทั้ง 2 สายพันธุ์ ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโต อัตราการให้ไข่ สีขน สุขภาพ และน้ำหนักตัว โดยคัดแม่พันธุ์ไก่โรตไทย จำนวน 300 ตัว พ่อไก่โรตไทย 45 ตัว แม่ไก่ประดู่หางดำ 420 ตัว และพ่อพันธุ์ประดู่หางดำ 80 ตัว ได้รับการสนับสนุนแม่ไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ จำนวน 1,200 ตัว มีการวางแผนการผลิตลูกไก่ประดู่หางดำทั้งพันธุ์แท้และลูกผสม ตามความต้องการซื้อลูกไก่ของลูกค้า หากความต้องการลดลง จะลดจำนวนการนำไข่เข้าฟัก โดยนำตัวผู้ออกจากฝูง

การกำหนดราคาลูกไก่เพื่อสร้างแรงจูงใจแก่เกษตรกรและเครือข่าย ศูนย์จะจำหน่ายลูกไก่พื้นเมืองลูกผสมอายุ 1 วัน ให้สมาชิก ราคา 15 บาท/ตัว และเกษตรกรที่ไม่ใช่สมาชิกกลุ่ม ราคา 18 บาท/ตัว จำหน่ายลูกไก่พื้นเมืองพันธุ์แท้อายุ 1 วันให้กับสมาชิก ราคา 20 บาท/ตัว และเกษตรกรที่ไม่ใช่สมาชิกราคา 25 บาท/ตัว

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพการผลิตลูกไก่ประดู่หางดำลูกผสม ระยะเวลา 4 เดือน (แม่พันธุ์ไก่โรดไทยจำนวน 662 ตัว พ่อพันธุ์ จำนวน 74 ตัว)

เดือน/ปี	อายุไก่ (สัปดาห์)	จำนวนแม่พันธุ์ไก่โรดไทย (ตัว)			ปริมาณอาหารเฉลี่ย (กรัม/ตัว/วัน)	จำนวนไข่ (ฟอง)	จำนวนไข่ฟักคัด ออก (ฟอง)	จำนวนไข่เข้าฟัก (ฟอง)	จำนวนลูกไก่ ฟักออก (ตัว)	อัตราการฟักออก (%)
		ตาย	คัดออก	คงเหลือ						
ม.ค. 2561	26	12	33	655	140.54	6,871	2,801	4070	3,143	77.22
ก.พ. 2561	30	10	0	645	148.37	9,280	5,030	4,250	3,660	86.12
มี.ค. 2561	34	2	49	594	154.89	8,676	3,216	5,460	4,378	80.18
เม.ย. 2561	39	14	140	337	150	5,889	889	5,000	4,535	70.70
รวม		38	222	-	-	30,716	11,936	18,780	15,716	-
เฉลี่ย		9.5	55.5	557.75	148.45	7,679	2,984	4,695	3,929	83.68

ตารางที่ 3 ประสิทธิภาพการผลิตลูกไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ ระยะเวลา 3 เดือน (เลี้ยงแม่พันธุ์ จำนวน 200 ตัว พ่อพันธุ์ 25 ตัว)

เดือน/ปี	อายุไก่ (สัปดาห์)	จำนวนแม่พันธุ์ไก่โรดไทย (ตัว)			ปริมาณอาหารเฉลี่ย (กรัม/ตัว/วัน)	จำนวนไข่ (ฟอง)	จำนวนไข่ฟักคัด ออก (ฟอง)	จำนวนไข่เข้าฟัก (ฟอง)	จำนวนลูกไก่ ฟักออก (ตัว)	อัตราการฟักออก (%)
		ตาย	คัดออก	คงเหลือ						
พ.ค. 2561	27	4	3	193	78	1,096	396	700	497	71
มิ.ย. 2561	31	7	0	186	81.75	1,580	80	1500	1,065	71
ก.ค. 2561	36	6	0	180	81.6	1,640	40	1,600	1,152	72
รวม		17	3	-	-	4,316	516	3,800	2,714	-
เฉลี่ย		5.67	1	186.33	80.45	1,438.67	172	1,266.67	904.67	71.33

ต้นทุนการผลิตลูกไก่ประดู่หางดำลูกผสม

จากตารางที่ 5 การรวบรวมข้อมูลการผลิตลูกไก่ประดู่หางดำลูกผสม จำนวน 15,716 ตัว คิดเป็นต้นทุนค่าลูกไก่เฉลี่ย 11.38 บาท/ตัว โดยเป็นต้นทุนรวม 178,877.61 บาท แบ่งเป็นต้นทุนคงที่ 36,622.91 บาท (ร้อยละ 20.47 ของต้นทุนรวม) และต้นทุนผันแปร 142,254.7 บาท (ร้อยละ 79.52 ของต้นทุนรวม) โดยต้นทุนที่สำคัญสูงสุด 3 รายการ ประกอบด้วย ค่าอาหารไก่ไข่ระยะไข่ 178,877.61 บาท (ร้อยละ 64.43 ของต้นทุนรวม) ค่าแรงงาน 18,000 บาท (ร้อยละ 10.06 ของต้นทุนรวม) และค่าน้ำมัน/สารอนุภาค 5,000 บาท (ร้อยละ 2.79 ของต้นทุนรวม) ผลตอบแทนรวม 292,484 บาท แยกออกเป็น

1. รายรับจากการจำหน่ายลูกไก่ 235,740 บาท
2. รายรับจากการขายไข่ไก่ (ปฏิทินการรับลูกไก่เกษตรกรยังไม่เป็นระบบ จำหน่ายไข่ไก่ในราคา 4 บาท/ฟอง) 47,744 บาท
3. รายรับจากการจำหน่ายมูลไก่ 9,000 บาท (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ต้นทุนการผลิตลูกไก่ประดู่หางดำลูกผสม

ต้นทุนการผลิตไก่ประดู่หางดำ	ค่าใช้จ่าย	ร้อยละ
1. ต้นทุนคงที่ (บาท/รุ่น)	36,622.91	20.47
1.1 ค่าเสื่อมราคาโรงเรือน (ค่าโรงเรือน 200,000 บาท ใช้งาน 15 ปี)	3,333.33	1.86
1.2 ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	506.25	0.28
1.2.1 ถังน้ำ (จำนวน 30 ถัง ละ 60 บาท ใช้งาน 2 ปี)	225.00	0.14
1.2.2 ถังอาหาร (จำนวน 25 ถัง ละ 90 บาท ใช้งาน 2 ปี)	281.25	0.15
1.3 ค่าเสื่อมฟอพันธุ์ (จำนวน 74 ตัว ละ 250 บาท ใช้งาน 1 ปี)	4,625	2.58
1.4 ค่าเสื่อมแม่พันธุ์ (จำนวน 662 ตัว ละ 150 บาท ใช้งาน 1 ปี)	24,825	13.87
1.5 ค่าเสื่อมตู้ฟัก (จำนวน 1 ตู้ ละ 200,000 บาท ใช้งาน 15 ปี)	3,333.33	0.18
2. ต้นทุนผันแปร (บาท/รุ่น)	142,254.7	79.52
2.1 ค่าอาหารไก่ไข่ระยะไข่ (จำนวน 9,935.75 กก. ละ 11.6 บาท)	115,254.7	64.43
2.2 ค่าแรงงาน (ชม. ละ 37.5 บาท ทำงาน 4 ชม./วัน)	18,000	10.06
2.3 ค่าวัคซีน	1,000	0.70
2.4 ค่าน้ำมัน/สารอนุภาค	5,000.00	2.79
2.5 ค่าแกลบ	3,000.00	1.67
3. ต้นทุนรวม	178,877.61	100.00
4. รายรับจากการจำหน่ายมูลไก่ (จำนวน 300 ถัง ละ 30 บาท)	9,000.00	
5. รายรับจากการขายไข่ไก่ (คัดออก) (จำนวน 11,936 ฟอง ละ 4 บาท)	47,744.00	
6. รายรับจากการขายลูกไก่ (จำนวน 15,716 ตัว ละ 15 บาท)	235,740	
รายรับรวมทั้งสิ้น	292,484.00	
จำนวนลูกไก่ทั้งหมด (ตัว)	15,716	
7. ต้นทุนลูกไก่ (บาท/ตัว)	11.38	

หมายเหตุ – จำนวนลูกไก่นำมาจากตารางที่ 2 –

ต้นทุนในการผลิตลูกไก่ขึ้นอยู่กับระยะเวลาการให้ผลผลิตไข่ และจำนวนไข่เข้าฟักในแต่ละรอบ

ต้นทุนการผลิตลูกไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้

จากตารางที่ 5 การรวบรวมข้อมูลการผลิตลูกไก่ประดู่หางดำลูกผสม จำนวน 2,714 ตัว คิดเป็นต้นทุนค่าลูกไก่เฉลี่ย 18.42 บาท/ตัว โดยเป็นต้นทุนรวม 55,058.81 บาท แบ่งเป็นต้นทุนคงที่ 20,071.1 บาท (ร้อยละ 36.45 ของต้นทุนรวม) และต้นทุนผันแปร 34,987.71 บาท (ร้อยละ 63.55 ของต้นทุนรวม) โดยต้นทุนที่สำคัญ

สูงสุด 3 รายการ ประกอบด้วย ค่าอาหารไก่ไข่ระยะไข่ 18,887.71 บาท (ร้อยละ 34.30 ของต้นทุนรวม) ค่าแรงงาน 12,600 บาท (ร้อยละ 22.88 ของต้นทุนรวม) และค่าน้ำมัน/สาธารณูปโภค 2,000 บาท (ร้อยละ 3.63 ของต้นทุนรวม)

ผลตอบแทนรวม 59,344 บาท แยกออกเป็น

1. รายรับจากการจำหน่ายลูกไก่ 54,280 บาท

2. รายรับจากการขายไข่ไก่ (ปฏิทินการรับลูกไก่เกษตรกรยังไม่เป็นระบบ จำหน่ายไข่ไก่ในราคา 4 บาท/ฟอง) 2,064 บาท

3. รายรับจากการจำหน่ายมูลไก่ 3,000 บาท ราย (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ต้นทุนการผลิตลูกไก่ประดู่หางพันธุ์แท้

ต้นทุนการผลิตไก่ประดู่หางดำ	ค่าใช้จ่าย	ร้อยละ
1. ต้นทุนคงที่ (บาท/รุ่น)	20,071.1	36.45
1.1 ค่าเสื่อมราคาโรงเรือน (ค่าโรงเรือน 100,000 บาท ใช้งาน 15 ปี)	2,222.22	2.53
1.2 ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	210	
1.2.1 ถังน้ำ (จำนวน 6 ถังๆ ละ 60 บาท ใช้งาน 2 ปี)	60	0.07
1.2.2 ถังอาหาร (จำนวน 10 ถังๆ ละ 90 บาท ใช้งาน 2 ปี)	150	0.17
1.3 ค่าเสื่อมฟอพันธุ์ (จำนวน 25 ตัวๆ ละ 250 บาท ใช้งาน 1 ปี)	2,083.33	2.37
1.4 ค่าเสื่อมแม่พันธุ์ (จำนวน 200 ตัวๆ ละ 200 บาท ใช้งาน 1 ปี)	13,333.33	15.19
1.5 ค่าเสื่อมตู้ฟัก (จำนวน 1 ตู้ๆ ละ 100,000 บาท ใช้งาน 15 ปี)	2,222.22	2.53
2. ต้นทุนผันแปร (บาท/รุ่น)	34,987.71	63.55
2.1 ค่าอาหารไก่ไข่ระยะไข่ (จำนวน 1,349.12 กก.ๆ ละ 14 บาท)	18,887.71	34.30
2.2 ค่าแรงงาน (ชม. ละ 37.5 บาท ทำงาน 3 ชม./วัน)	12,600.00	22.88
2.3 ค่าวัคซีน	500.00	0.82
2.4 ค่าน้ำมัน	2,000.00	3.63
2.5 ค่าแกลบ	1,000.00	1.81
3. ต้นทุนรวม	55,058.81	100.00
4. รายรับจากการจำหน่ายมูลไก่ (จำนวน 100 ถุงๆ ละ 30 บาท)	3,000.00	
5. รายรับจากการจำหน่ายไข่ไก่ (จำนวน 516 ฟองๆ ละ 4 บาท)	2,064.00	
6. รายรับจากการขายลูกไก่ (จำนวน 2,714 ตัวๆ ละ 20 บาท)	54,280.00	
รายรับรวมทั้งสิ้น	59,344.00	
จำนวนลูกไก่ทั้งหมด (ตัว)	2,714	
6. ต้นทุนลูกไก่ (บาท/ตัว)	18.42	

หมายเหตุ - จำนวนลูกไก่นำมาจากตารางที่ 4

- ต้นทุนในการผลิตลูกไก่ขึ้นอยู่กับระยะเวลาการให้ผลผลิตไข่ จำนวนไข่เข้าฟัก อัตราการฟักออก

จากการสังเคราะห์ข้อมูล (ตารางที่ 6) และการสัมภาษณ์ เกษตรกรผู้ลงทุนในศูนย์คัดเลือกและขยายพันธุ์ พบว่า เกษตรกรผู้ลงทุน มีความพอใจในผลตอบแทน และเมื่อพิจารณาผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) ของการผลิตลูกไก่ประดู่พันธุ์แท้ = 7.78 %

ตารางที่ 6 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อลูกไก่ของศูนย์คัดเลือกและขยายพันธุ์

รายการ	ระดับความพึงพอใจ					รวม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่พึงพอใจ	
1.คุณภาพลูกไก่ (แข็งแรง โตไว)	18 (90.00)	2 (10.00)	-	-	-	20 (100.00)
2.ราคาลูกไก่	15 (75.00)	5 (25.00)	-	-	-	20 (100.00)
3.ต้องการให้ผลิตต่อเนื่อง	10 (50.00)	10 (50.00)	-	-	-	20 (100.00)
4.อื่นๆ (ควรมีการรอก ลูกไก่ ทำวัคซีน ให้แก่สมาชิกและคิดบริการในราคาต้นทุน)	-	12 (60.00)	8 (40.00)	-	-	20 (100.00)

กิจกรรมที่ 3 จัดตั้งศูนย์ผลิตอาหารสัตว์ปีกชุมชน

ศูนย์บริการอาหารไก่พื้นเมืองจำนวน 2 แห่ง คือ นายชัย กันจันะ 138 หมู่ 20 ตำบลแม่ฮ้อย ดำเนินการผลิตอาหารหมักจากวัตถุดิบในท้องถิ่นให้กับสมาชิก และนางยุพิน จุ่มปาเกียง เลขที่ 139 หมู่ 20 ตำบลแม่ฮ้อย อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ดำเนินการผลิตอาหารผสมสำเร็จสำหรับใช้เลี้ยงไก่พื้นเมือง

ศูนย์ผลิตอาหารแห่งที่ 1 ของนางยุพิน จุ่มปาเกียง (ผลิตอาหารชั้น)

1. วางแผนการผลิตอาหารผสม โดยผลิตอาหารผสมสำหรับไก่พื้นเมืองพ่อแม่พันธุ์ จำนวน 200 กิโลกรัม/วัน และไก่พื้นเมืองขุน จำนวน 800 กิโลกรัม/วัน สูตรอาหารไก่พื้นเมืองพ่อแม่พันธุ์และไก่พื้นเมืองขุน แสดงในตารางที่ 6

2. จัดทำโรงผสมอาหารและเก็บวัตถุดิบอาหารสัตว์ จำนวน 1 แห่ง และจัดหาเครื่องผสมอาหารสัตว์แบบ แนวนอนขนาด 500 กิโลกรัม จำนวน 1 เครื่อง จัดหาวัตถุดิบอาหารสัตว์สำหรับหมუნเวียนภายในกลุ่ม (สนับสนุนจาก สกว.)

3. ผลิตอาหารจำหน่ายให้สมาชิก อาหารไก่พ่อแม่พันธุ์ กิโลกรัมละ 14 บาท และไก่พื้นเมืองขุน กิโลกรัมละ 15 บาท

ตารางที่ 7 สูตรอาหารและต้นทุนอาหารผสมสำหรับไก่พ่อแม่พันธุ์ (ยุพิน)

วัตถุดิบ	พ่อแม่พันธุ์	ราคาวัตถุดิบ (บาท/กก.)	มูลค่า
ปลายข้าว	59.46	12	713.52
กากถั่วเหลือง	26	17	442
รำละเอียด	4	9.5	38
ไคแคลเซียม	1.9	25	47.5
เปลือกหอย	8	2.4	19.2
เกลือ	0.25	5	1.25
พรีมิกซ์	0.25	155	38.75

รวม	100	-	1,300.22
ต้นทุนอาหาร (บาท/กก.)	-	-	13.00
โปรตีน (%)	17	-	-
พลังงาน (MEkcal/kg)	2,750	-	-

- หมายเหตุ**
1. การเปรียบเทียบ ราคาปลีก (กก.ละ 17.00 บาท) ลดต้นทุนร้อยละ 4
  2. การเปรียบเทียบราคาขายส่ง (กก.ละ 14.50 บาท/กระสอบๆ ละ 435 บาทต่อ 30 กก.) ลดต้นทุน 1.50%
  3. ราคาวัตถุดิบ ณ เดือน กันยายน 2561

การผสมอาหารเพื่อการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ โปรตีนร้อยละ 16 สูตรอาหารผสมของไก่พื้นเมืองพ่อแม่พันธุ์(ตารางที่ 8) เกษตรกรมีการผสมอาหารเป็นประจำทุกเดือนๆ ละ 3-5 ตัน เพื่อใช้ในการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ และจำหน่ายแก่เกษตรกรที่รับซื้อลูกไก่เพื่อการผลิตไก่ขุน โดยต้นทุนการผลิตอาหาร กก.ละ 13 บาท/กก. จำหน่ายให้แก่เกษตรกรในราคา 14.50 บาท /กก

สำหรับการเลี้ยงไก่ขุน ของเกษตรกรและเกษตรกรเครือข่ายที่ร่วมใช้อาหารผสมของกลุ่มประมาณ 15-20 ราย ในราคา เท่ากับอาหารไก่แม่พันธุ์ (14.50 บาท/กก.) ทั้งนี้ ต้นทุนการผลิตอาหารของกลุ่มที่ใช้วัตถุดิบภายในกลุ่มที่มีการปลูกข้าว(ไร่และปลายข้าว เพื่อเป็นการสนับสนุนผลผลิตของเกษตรกรในพื้นที่) ทั้งนี้ กลุ่มกำลังพัฒนาสูตรอาหารจากข้าวโพดและมันสำปะหลัง ซึ่งจังหวัดเชียงรายเป็นแหล่งผลิตอาหารสัตว์ ที่มีคุณภาพ ต้นทุนการผลิตที่ลดลง จะสามารถจำหน่ายในราคาต่ำลงได้

ตารางที่ 8 สูตร และต้นทุนของอาหารชั้นผสม สำหรับไก่ขุน (ยุพิน)

วัตถุดิบ	ไก่ขุน	ราคาวัตถุดิบ	มูลค่า
ปลายข้าว	40	12	480
ข้าวเปลือก	20	10	200
กากถั่วเหลือง	15.73	17	267.41
ปลาป่น	3	58	174
รำละเอียด	18	9.5	171
ไคแคลเซียม	1.87	25	46.75
เปลือกหอย	0.65	2.4	1.56
เกลือ	0.25	5	1.25
พรีมิกซ์	0.5	155	77.5
รวม	100	-	1,419.47
ต้นทุนอาหาร	10		14.19
โภชนะที่ได้จากการคำนวณ			
โปรตีน (%)	16		
พลังงาน (MEkcal/kg)	2,900		

- หมายเหตุ**
1. การเปรียบเทียบ ราคาปลีก (กก.ละ 16.00 บาท) ลดต้นทุน 2 บาท/กก.
  2. การเปรียบเทียบราคาขายส่ง (กก.ละ 15 บาท/กระสอบๆ ละ 450 บาทต่อ 30 กก.) ลดต้นทุน 1 บาท/กก.
  3. ราคาวัตถุดิบ ณ เดือน กันยายน 2561

ศูนย์ผลิตอาหารแห่งที่ 2 ผลิตอาหารหยาบหมัก (นายชัย กันจันะ) ดังนี้

1. ผลิตอาหารหมักจำหน่ายสมาชิกที่เลี้ยงไก่ขุนตามสูตรอาหารหมักสำหรับไก่ขุน (ตารางที่ 9) วันละ 150-200 กิโลกรัม

2. สร้างโรงผลิตอาหารหมักสำหรับสัตว์ปีก จำนวน 1 แห่ง จัดหาวัตถุดิบในท้องถิ่นในการผลิตอาหารหมัก ได้แก่ ฟักทอง มันสำปะหลัง ข้าวโพดเมล็ด จุลินทรีย์สำหรับทำอาหารหมัก และถั่วงอก (สนับสนุนจาก สกว.)

วิธีการหมักฟักทอง มันสำปะหลัง และข้าวโพดโดยใช้หัวเชื้อจุลินทรีย์ ดังนี้

1. นำฟักทอง หรือ มันสำปะหลัง หรือ ข้าวโพด จำนวน 100 กิโลกรัม สับหยาบแล้วบรรจุลงในถังพลาสติกแบบมีฝาปิดลิ้นชัก หรือถุงพลาสติก

2. นำหัวเชื้อจุลินทรีย์ 2 กรัม ละลายในน้ำสะอาด 2 ลิตร และผสมกากน้ำตาล 100 กรัม

3. ราดน้ำในข้อ 2 ลงบนฟักทองในข้อ 1 แล้วปิดฝาทิ้งไว้ประมาณ 2 สัปดาห์ สามารถนำมาเป็นส่วนผสมในอาหารสัตว์ปีกได้

4. จำหน่ายอาหารหมักให้สมาชิก กิโลกรัมละ 3 บาท ต้นทุนการผลิต 2 บาท/กิโลกรัม ขึ้นอยู่กับราคาวัตถุดิบ ณ ช่วงเวลานั้น

นักวิจัยได้แนะนำวิธีการนำอาหารหมักไปใช้ดังนี้

1. อาหารสำหรับไก่พ่อแม่พันธุ์ แนะนำให้ใช้อาหารผสมสำเร็จรูปเพียงอย่างเดียว เพื่อลดปัญหาด้านความชื้น และความยุ่งยากในการใช้อาหารหมัก

2. อาหารสำหรับไก่ขุนให้ใช้อัตราส่วน 80:20 (อาหารผสม:อาหารหมัก)

ตารางที่ 9 สูตรอาหารหมักสำหรับไก่ขุนของกลุ่มเกษตรกร อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

วัตถุดิบ	จำนวน (%)	โปรตีนในอาหาร (%)
ฟักทองหมัก	71	11.36
ข้าวโพดบด	13	1.04
กากถั่วเหลือง	14	5.60
พรีมิกซ์	0.5	-
ไคแคลเซียมฟอสเฟส 21%	1	-
เกลือ	0.5	-
รวม	100	18.00

ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อศูนย์บริการอาหารสัตว์ปีกชุมชน

กลุ่มมีสมาชิกจำนวน 41 ราย แต่มีจำนวนเกษตรกรที่ร่วมทำกิจกรรมอาหารสัตว์ชุมชน 21 ราย (ร้อยละ 51.22) จากการสำรวจความพึงพอใจของเกษตรกรสมาชิก จำนวน 20 รายที่ซื้ออาหารไก่พื้นเมืองจากศูนย์บริการอาหารไก่พื้นเมือง (ตารางที่ 10) พบว่า ร้อยละ 90 มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อคุณภาพอาหารของศูนย์บริการอาหารสัตว์ปีก ร้อยละ 75 พึงพอใจต่อราคาอาหารที่ให้บริการและเกษตรกรร้อยละ 50 มีความต้องการให้มีการผลิตอาหารจำหน่ายอย่างต่อเนื่องในระดับมากที่สุดและระดับมากในร้อยละเท่าๆ กัน นอกจากนี้เกษตรกรต้องการให้กลุ่มผลิตอาหารด้วยสูตรอาหารที่ใช้พืชอาหารสัตว์อื่นๆ ที่มีในพื้นที่ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง เพื่อให้ราคาอาหารสัตว์ที่ผลิตได้ มีราคาถูกลง ทั้งนี้เกษตรกรหลายรายเป็นผู้ปลูกมันสำปะหลัง และข้าวโพดซึ่งจำหน่ายในราคาที่ถูก ควรนำมาเป็นวัตถุดิบในการผสมอาหาร

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ทำหน้าที่ผสมอาหารและเกษตรกรในกลุ่มให้ความเห็นว่าการควรเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารไก่พื้นเมืองมาช่วยพัฒนาสูตรอาหารที่มีคุณภาพจากพืชอาหารสัตว์ในพื้นที่ เพื่อให้บริการสมาชิกเกษตรกรในราคาที่ถูกลง

ตารางที่ 10 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อศูนย์บริการอาหารสัตว์ปีกชุมชน

รายการ	ระดับความพึงพอใจ					รวม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่พึงพอใจ	
1.คุณภาพอาหารสัตว์ที่ผลิต (โตไว)	18 (90.00)	1 (5.00)	1 (5.00)	-	-	20 (100.00)
2.ราคาอาหารสัตว์ที่ผลิต	2 (10.00)	15 (75.00)	3 (15.00)	-	-	20 (100.00)
3.ต้องการให้ผลิตต่อเนื่อง	10 (50.00)	10 (50.00)	-	-	-	20 (100.00)
4.อื่นๆ (ผลิตอาหารด้วยสูตรอื่นๆ ที่ใช้วัตถุดิบในพื้นที่)	-	15 (75.00)	5 (25.00)	-	-	20 (100.00)

กิจกรรมที่ 4 การพัฒนาการเลี้ยงไก่ขุนของเครือข่ายเลี้ยงไก่พื้นเมืองอำเภอพาน

1. จัดฝึกอบรม หลักสูตร การจัดการผลิตไก่ขุนโดยใช้อาหารลดต้นทุนเชื่อมโยงเครือข่ายสู่การตลาดอย่างเป็นระบบ ระหว่างวันที่ 12-13 กุมภาพันธ์ 2561 โดย ดร. ชรรค์ชัย ดั้นเมฆ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยพะเยาเป็นวิทยากรในการบรรยาย และนำเกษตรกรไปศึกษาดูงาน ณ ศูนย์ต้นแบบการใช้เศษวัสดุทางการเกษตรกลับมาใช้เป็นอาหารสัตว์ในชุมชน ของมหาวิทยาลัยพะเยา อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

2. สมาชิกกลุ่มจำนวน 41 ราย มีการปรับปรุงโรงเรือน และระบบการเลี้ยงเข้าสู่มาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบปล่อย (GAP) โดยสมาชิกดำเนินการจัดทำโรงเรือนกันแดดฝน มีตาข่ายล้อมรอบโรงเรือน มีพื้นที่ในการปลูกหญ้า และพืชอาหารสัตว์

การเลี้ยงไก่ประดู่หางดำลูกผสมขุนของสมาชิก

จากการสำรวจติดตามการผลิตของเกษตรกรในโครงการ(ตารางที่ 11) ที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองขุน รับลูกไก่จากศูนย์ปรับปรุงพันธุ์สำหรับเลี้ยงรายละ 200- 2,000 ตัว/รุ่น(มีค่าเฉลี่ยการเลี้ยง 445 ตัว/รุ่น และเลี้ยง 3.5 รุ่น/ปี) ใช้อาหารลดต้นทุน วัตถุดิบในท้องถิ่น เช่น พักทองหมัก ใบหม่อน หญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 รา ปลายข้าว ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองขุน บันทึกข้อมูลสมรรถภาพการผลิตตั้งแต่วันแรกจนถึงจับขาย (1 วัน จนถึงอายุ 2.5-3 เดือน ได้แก่ น้ำหนักตัวเริ่มต้น อาหารที่กิน จำนวนไก่ตาย ราคาอาหาร น้ำหนักตัวเมื่อจับขาย จากการศึกษพบว่า สมาชิกจำนวน 41 ราย นำลูกไก่ประดู่หางดำลูกผสมเข้าเลี้ยงเฉลี่ย จำนวน 445.12 ตัว/ราย สามารถผลิตไก่ขุนเฉลี่ย จำนวน 433.17 ตัว/รุ่น ปริมาณอาหารที่กินเฉลี่ย 3963.90 กรัม/ตัว น้ำหนักตัวไก่เริ่มต้นเฉลี่ย 37.39 กรัม/ตัว น้ำหนักไก่ที่จับขายเฉลี่ย 1,258.53 กรัม/ตัว อายุไก่ที่จับขายเฉลี่ย 83.26 วัน อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ย 14.66 กรัม/วัน FCR เฉลี่ย 3.25 และอัตราการตาย 2.63

ตารางที่ 11 สมรรถภาพการผลิตของไก่ประดู่หางดำลูกผสมขุนใน 1 รุ่นของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ

รายการ	จำนวน
จำนวนไก่ที่เลี้ยงเฉลี่ย (ตัว/รุ่น)	445.12
จำนวนไก่ที่จับขายเฉลี่ย (ตัว/รุ่น)	433.17
น้ำหนักตัวเริ่มเลี้ยงเฉลี่ย (กรัม)	37.39
น้ำหนักตัวที่จับเฉลี่ย (กรัม)	1,258.53
ปริมาณอาหารที่กิน (กรัม/ตัว)	3,963.90
ปริมาณอาหารที่กินเฉลี่ย (กรัม/ตัว/วัน)	47.69
อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยต่อวัน (กรัม/วัน)	14.66
FCR	3.25
อัตราการตาย (%)	2.63
อายุไก่ที่จับขายเฉลี่ย (วัน)	83.26

การเลี้ยงไก่ขุนประดู่หางดำพันธุ์แท้ของสมาชิก

จาก(ตารางที่ 12) ที่เลี้ยงไก่พันธุ์แท้ขุนรายละ 200 ตัว/รุ่น(เลี้ยง 3 รุ่น/ปี) ใช้อาหารลดต้นทุน บันทึกรายข้อมูลสมรรถภาพการผลิตตั้งแต่วันแรกจนถึงจับขาย (1 วัน จนถึงอายุ 3 เดือน ได้แก่ น้ำหนักตัวเริ่มต้น อาหารที่กิน จำนวนไก่ตาย ราคาอาหาร น้ำหนักตัวเมื่อจับขาย จากการศึกษา พบว่า สมาชิกจำนวน 11 ราย นำลูกไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้เข้าเลี้ยงเฉลี่ย สามารถผลิตไก่ขุนเฉลี่ย จำนวน 200 ตัว/รุ่น ปริมาณอาหารที่กินเฉลี่ย 4,673.94 กรัม/ตัว น้ำหนักตัวไก่เริ่มต้นเฉลี่ย 36.32 กรัม/ตัว น้ำหนักไก่ที่จับขายเฉลี่ย 1,268.22 กรัม/ตัว อายุไก่ที่จับขายเฉลี่ย 90 วัน อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ย 14.09 กรัม/วัน FCR เฉลี่ย 3.68 และอัตราการตาย 2.5

ตารางที่ 12 สมรรถภาพการผลิตของไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ขุนใน 1 รุ่นของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ

รายการ	จำนวน
จำนวนไก่ที่เลี้ยงเฉลี่ย (ตัว/รุ่น)	200
จำนวนไก่ที่จับขายเฉลี่ย (ตัว/รุ่น)	195
น้ำหนักตัวเริ่มเลี้ยงเฉลี่ย (กรัม)	36.32
น้ำหนักตัวที่จับเฉลี่ย (กรัม)	1,268.22
ปริมาณอาหารที่กิน (กรัม/ตัว)	4,673.94
ปริมาณอาหารที่กินเฉลี่ย (กรัม/ตัว/วัน)	51.93
อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยต่อวัน (กรัม/วัน)	14.09
FCR	3.68
อัตราการตาย (%)	3.5
อายุไก่ที่จับขายเฉลี่ย (วัน)	90

ต้นทุนการผลิตลูกไก่ขุนประดู่หางดำพันธุ์ลูกผสม

จากตารางที่ 13 ซึ่งการรวบรวมข้อมูลการผลิตไก่ประดู่หางดำลูกผสม ของเกษตรกรนำลูกไก่ อายุ 1 วัน เข้าเลี้ยง เพื่อผลิตไก่ขุนเฉลี่ย 445.ตัว/รุ่น ในระบบเลี้ยงปล่อยธรรมชาติ เป็นเวลา 83.26 วัน จำนวน 41 ราย ที่จับจำหน่ายแล้ว เลี้ยงด้วยอาหารสำเร็จรูปร่วมกับรำ ปลาช่อนและ ฟักทองหมัก พบว่า ต้นทุนรวม 28,056.55

บาท/รุ่น แบ่งเป็นต้นทุนคงที่ 1,407.5 บาท/รุ่น(ร้อยละ5.01ของต้นทุนรวม) และต้นทุนผันแปร 26,649.05 บาท/รุ่น(ร้อยละ 94.98 ของต้นทุนรวม)โดยมีต้นทุนค่าอาหาร14850 บาท/รุ่น(ร้อยละ52.93 ของต้นทุนรวม) ต้นทุนค่าลูกไก่ 6675 บาท(ร้อยละ25.05 ของต้นทุนรวม) เกษตรกรจึงมีต้นทุนไก่ขุนเฉลี่ย 50.96 บาท/กิโลกรัม โดยต้นทุนที่สำคัญสูงสุด 3 รายการ ประกอบด้วย ค่าอาหาร ค่าลูกไก่ และค่าแรงงาน กำไรสุทธิ 18,391.45 บาท/รุ่น ที่จะสร้างรายได้ให้เกษตรกรเฉลี่ย 6,130 บาท/เดือน

ตารางที่ 13 สรุปต้นทุน-ผลตอบแทนการขุนไก่ประดู่หางดำลูกผสมของเกษตรกรในโครงการ (ต่อรุ่น)

ต้นทุนการผลิตไก่ประดู่หางดำ	ค่าใช้จ่าย	ร้อยละ
1. ต้นทุนคงที่ (บาท/รุ่น)	1,407.5	5.01
1.1 ค่าเสื่อมราคาโรงเรือน (ค่าโรงเรือน 50,000 บาท ใช้งาน 10 ปี)	1,250	88.80
1.2 ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	157.5	11.20
1.2.1 ถังน้ำ (จำนวน 6 ถังๆ ละ 60 บาท ใช้งาน 2 ปี)	45	
1.2.2 ถังอาหาร (จำนวน 10 ถังๆ ละ 90 บาท ใช้งาน 2 ปี)	112.5	
2. ต้นทุนผันแปร	26,649.05	94.98
2.1 ค่าลูกไก่ประดู่หางดำลูกผสม (15 บาท/ตัว จำนวนเฉลี่ย 445 ตัว/รุ่น/ราย)	6,675.00	25.05
2.2 ค่าอาหารไก่ไข่ระยะเวลาเลี้ยง 83.26 วัน	14,850.00	
2.2.1 อาหารไก่เนื้อระยะเล็ก 270 กก.ๆ ละ 17.00 บาท	4,590.00	17.22
2.2.2 อาหารสำเร็จรูปผสมวัตถุดิบอาหารหมัก 1,140 กก.ๆ ละ 9 บาท	10,260.00	38.50
2.3 ค่าแรงงาน (ชั่วโมงละ 37.5 บาท ทำงาน1 ชม./วัน ใช้เวลาเลี้ยง 83.26 วัน)	3,122.25	11.72
2.4 ค่าวัคซีนและเวชภัณฑ์	500	1.88
2.5 ค่าสาธารณูปโภค (ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำ ค่าเชื้อเพลิง)	1,000	3.75
2.6 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (ค่าแกลบ)	500	1.88
3. ต้นทุนรวม	28,056.55	100.00
4. ต้นทุนเงินสด	26,649.05	
5. รายได้รวม	46,448.00	
5.1 ไก่ขุน 436.17 ตัว น้ำหนัก 550.60 กก. ราคาจำหน่าย 80 บาท/กก.	44,048.00	
5.2 มูลไก่ (80 กระสอบๆ ละ 30 บาท)	2,400.00	
6. ต้นทุนไก่ขุน (บาท/กก)	50.96	
7. ต้นทุนเงินสด (บาท/กก.)	48.40	
8. กำไรสุทธิ (บาท/รุ่น)	18,391.45	
9. กำไร (บาท/ราย/เดือน)	6,130	

ที่มา: รวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรในโครงการ

ต้นทุนการผลิตลูกไก่ขุนประดู่หางดำพันธุ์แท้

จากตารางที่ 14 ซึ่งการรวบรวมข้อมูลการผลิตไก่ประดู่หางดำลูกผสม ของเกษตรกรนำลูกไก่ อายุ 1 วัน เข้าเลี้ยง เพื่อผลิตไก่ขุนเฉลี่ย 200.ตัว/รุ่น ในระบบเลี้ยงปล่อยธรรมชาติ เป็นเวลา 90 วัน จำนวน 11 ราย ที่จับจำหน่ายแล้ว เลี้ยงด้วยอาหารสำเร็จรูปร่วมกับรำ ปลายข้าวและ ฟักทองหมัก พบว่า ต้นทุนรวม 18,703บาท/รุ่น แบ่งเป็นต้นทุนคงที่ 1,407.5 บาท/รุ่น(ร้อยละ 7.53 ของต้นทุนรวม) และต้นทุนผันแปร 17,295.50บาท/รุ่น(ร้อยละ 92.47 ของต้นทุนรวม)โดยมีต้นทุนค่าอาหาร 8,110 บาท/รุ่น(ร้อยละ44.36 ของต้นทุนรวม) ต้นทุนค่าลูกไก่ 4000 บาท(ร้อยละ 21.39 ของต้นทุนรวม) เกษตรกรจึงมีต้นทุนไก่ขุนเฉลี่ย 76.18บาท/กิโลกรัม โดยต้นทุนที่สำคัญสูงสุด 3 รายการ ประกอบด้วย ค่าอาหาร ค่าลูกไก่ และค่าแรงงาน กำไรสุทธิ 4,142 บาท/รุ่น ที่จะสร้างรายได้ให้เกษตรกรเฉลี่ย 1380.67 บาท/เดือน

ตารางที่ 14 สรุปต้นทุน-ผลตอบแทนการขุนไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ของเกษตรกรในโครงการ (ต่อรุ่น)

ต้นทุนการผลิตไก่ประดู่หางดำ	ค่าใช้จ่าย	ร้อยละ
1. ต้นทุนคงที่ (บาท/รุ่น)	1,407.5	7.53
1.1 ค่าเสื่อมราคาโรงเรือน (ค่าโรงเรือน 50,000 บาท ใช้งาน 10 ปี)	1,250	6.68
1.2 ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	157.5	0.84
1.2.1 ถังน้ำ (จำนวน 6 ถังๆ ละ 60 บาท ใช้งาน 2 ปี)	45	
1.2.2 ถังอาหาร (จำนวน 10 ถังๆ ละ 90 บาท ใช้งาน 2 ปี)	112.5	
2. ต้นทุนผันแปร	17,295.50	92.47
2.1 ค่าลูกไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ (20บาท/ตัว จำนวนเฉลี่ย 200 ตัว/รุ่น/ราย)	4000.00	21.39
2.2 ค่าอาหารไก่ไข่ระยะเวลาเลี้ยงวัน	8,110.00	44.36
2.2.1 อาหารไก่เนื้อระยะเล็ก 170 กก.ๆ ละ 17.00 บาท	2,890.00	
2.2.2 อาหารสำเร็จรูปผสมวัตถุดิบอาหารหมัก 580 กก.ๆ ละ 9 บาท	5,220.00	
2.3 ค่าแรงงาน (ชั่วโมงละ 37.5 บาท ทำงาน 1 ชม./วัน ใช้เวลาเลี้ยง 90 วัน)	3,185.50	17.03
2.4 ค่าวัคซีนและเวชภัณฑ์	500	2.67
2.5 ค่าสาธารณูปโภค (ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำ ค่าเชื้อเพลิง)	1,000	5.35
2.6 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (ค่าแกลบ)	500	2.67
3. ต้นทุนรวม	18,703.00	100.00
4. ต้นทุนเงินสด		
5. รายได้รวม	22,845	
5.1 ไก่ขุน 195 ตัว น้ำหนัก 245.5 กก. ราคาจำหน่าย 90บาท/กก.	22,095	
5.2 มูลไก่ (25 กระสอบๆ ละ 30 บาท)	750.00	
6. ต้นทุนไก่ขุน (บาท/กก)	76.18	
7. ต้นทุนเงินสด (บาท/กก.)		
8. กำไรสุทธิ (บาท/รุ่น)	4,142.00	
9. กำไร (บาท/ราย/เดือน)	1,380.67	

ที่มา: รวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรในโครงการ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่มีศักยภาพจากไก่ประดู่หางดำโครงการได้จัดกิจกรรมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่มีศักยภาพจากไก่ประดู่หางดำของเกษตรกรในโครงการ

1. เครือข่ายวางแผนการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไก่พื้นเมือง 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ลูกขึ้นไก่ ไก่ยอ และไก่สดแช่แข็ง สูตรการทำผลิตภัณฑ์ ดังนี้

1. การลูกขึ้นไก่พื้นเมือง

ส่วนผสมและเครื่องปรุง

1. เนื้อไก่ปั่นละเอียด 500 กรัม

2. แป้งมัน 1 ช้อนโต๊ะ

3. แป้งข้าวโพด 1 ช้อนโต๊ะ

4. ผงฟู 1 ช้อนชา

5. พริกไทยป่น ตามชอบ

6. น้ำปลา 1 ช้อนโต๊ะ

7. น้ำตาล 1 ช้อนชา

8. น้ำเปล่าสำหรับต้ม

2. การทำไถ่ยอ

ส่วนประกอบ

1. ไถ่ 500 กรัม
2. พริกไทย 30 กรัม
3. เกลือ 20 กรัม
4. น้ำมัน 50 กรัม
5. น้ำแข็ง 60 กรัม
6. โปรตีนถั่วเหลือง 20 กรัม

2. เจ้าหน้าที่จากศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเชียงใหม่ บรรยายและสาธิตการฆ่า ตัดแต่งซากไก่พื้นเมือง การใช้เครื่องซีลสุญญากาศ เพื่อผลิตไก่สดแช่แข็ง ทางศูนย์ฯ ได้ให้คำแนะนำการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ต้องจัดซื้อ เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2561

3. สร้างโรงแปรรูป 1 แห่ง ที่บ้านนายชัย กันจันะ จัดหาเครื่องซีลสุญญากาศ วัสดุอุปกรณ์ในการตัดแต่งซาก บรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตไก่สดแช่แข็ง และตู้แช่แข็งอุณหภูมิ -20 องศาเซลเซียส

4. ดำเนินการประสานร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ จำนวน 4 ร้าน ในอำเภอเมืองและอำเภอบ้าน จังหวัด เชียงราย และร้านค้ากรมปศุสัตว์ 1 ร้าน เป้าหมายผลิตไก่สดแช่แข็งเดือนละ 500 ตัว

5. ดำเนินการแปรรูปไก่พื้นเมือง เป็นผลิตภัณฑ์ 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ไก่สดแช่แข็ง ไถ่ยอ และลูกชิ้นไก่

กิจกรรมที่ 2 ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ของกลุ่มเกษตรกร การแปรรูปไก่ขุนมีชีวิต (ลูกผสม) เป็นไก่สดแช่แข็ง

จากตารางที่ 15 การนำไก่ขุนลูกผสม เพื่อการขยายโอกาสไปสู่ตลาด Modern trade) ซึ่งจะเพิ่มมูลค่า และขยายโอกาสรองรับผลผลิตไก่ขุน(ลูกผสม)ที่เกษตรกรในโครงการเลี้ยงในสัดส่วนที่มากกว่าไก่ขุนพันธุ์แท้ กลุ่มซื้อไก่มีชีวิตในราคา กก.ละ 85 บาท มรทำการแปรรูปเป็นไก่สดแช่แข็ง จะมีต้นทุน ร้อยละ 81.65 ของรายได้ จากการนำไก่ขุน 100 ตัวเข้าโรงเชือด นน.ไก่มีชีวิต 140.5 กก. สร้างรายได้ 18921บาท เมื่อหักต้นทุน ดำเนินการรวมค่าบรรจุภัณฑ์ กลุ่มจะมีกำไรจากการดำเนินการ 3471.50 บาท หรือผลตอบแทนจากการลงทุน (Rol)ร้อยละ 22.47

ตารางที่ 15 ต้นทุนผลตอบแทนในการแปรรูปไก่สดแช่แข็งของกลุ่มเกษตรกรอำเภอบ้าน จังหวัดเชียงราย

รายการ	มูลค่า(บาท)	ร้อยละ
ต้นทุน		
1. ไก่มีชีวิต 100 ตัว (นน.140.5 กก.ๆ ละ 85 บาท)	11,942.50	63.12
2. ค่าจ้างแรงงาน (100 ตัวๆ ละ10 บาท)	1,000.00	
3. ค่าบรรจุภัณฑ์ (100 ชิ้นๆ ถูแวกค์มและสติ๊กเกอร์ 8.55 บาท/ชุด)	855.00	
4. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (ค่าขนส่งไก่มีชีวิต/ค่าห้องเย็น/ค่าการตลาด ร้อยละ 1)	1,652.00	
รวมค่าใช้จ่าย	15,449.5	81.65
ผลตอบแทน		
5. น้ำหนักซาก 119.0 กก. (จำหน่าย กก.ละ 159 บาท)	18,921.00	100.00
กำไร (ขาดทุน)		
6. กำไร (ขาดทุน)	3,471.50	
7. Rol	22.47	

หมายเหตุ $ROI = (\text{กำไรจากการดำเนินการ} / \text{เงินลงทุนรวม}) \times 100\%$

$$ROI = (3471.50/15449.5) \times 100 = 22.47 \%$$

การแปรรูปไก่ขุนมีชีวิต (ลูกผสม) เป็นลูกชิ้นไก่

ไก่ขุนที่มีขนาดใหญ่(นน.มากกว่า 1.6 กก./ตัว) และไก่พ่อแม่พันธุ์ที่คัดออก ซึ่งเป็นไก่ที่คุณภาพเนื้อไม่เหมาะสมที่จะบริโภคเป็นไก่ขุน(เหนียว แต่มีข้อดีจากการมีปริมาณเนื้อที่มาก) จากตารางที่ 16 การเพิ่มมูลค่าจากไก่ที่ทำการตลาดปกติไม่ได้ กลุ่มซื้อไก่มีชีวิตในราคา กก.ละ 85 บาท มาทำการแปรรูปเป็นลูกชิ้นไก่มีต้นทุนจากการนำไก่ขุน 100 ตัวเข้าโรงเชือด นน.ไก่มีชีวิต 165.5 กก. สร้างรายได้ 26,000 บาท เมื่อหักต้นทุนดำเนินการรวมค่าบรรจุภัณฑ์ 17,422.50 บาท กลุ่มจะมีกำไรจากการดำเนินการ 8,577.50 บาท หรือผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) ร้อยละ 49.23

ตารางที่ 16 ต้นทุนในการแปรรูปลูกชิ้นไก่พื้นเมืองของกลุ่มเกษตรกรอำเภอบางบาล จังหวัดเชียงราย

รายการ	มูลค่า(บาท)	ร้อยละ
1. ไก่มีชีวิต 100 ตัว (นน.165.5 กก.ๆละ 85 บาท)	14,067.50	54.11
2. ค่าจ้างแรงงาน (100 ตัวๆ ละ10 บาท)	1,000.00	
3. ค่าบรรจุภัณฑ์ (100 ชิ้นๆ ถุงแวคคัมและสติ๊กเกอร์ 8.55 บาท/ชุด)	855.00	
4. ค่าจ้างในการผลิตลูกชิ้นไก่พื้นเมือง	1,000.00	
4. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (ค่าขนส่งไก่มีชีวิต/ค่าไฟ/ค่าการตลาด ร้อยละ 1)	500.00	
รวมค่าใช้จ่าย	17,422.50	67.01
5.รายได้จากการจำหน่ายลูกชิ้น 120 กก.ๆละ200 บาท	24,000.00	
6.รายได้จากการจำหน่ายเครื่องใน/หัว/ขา/โครงไก่	2000.00	
รวมรายได้ทั้งสิ้น	26,000.00	100.00
6. กำไร (ROI)	8,577.50	
	(49.23)	

การแปรรูปไก่ขุนมีชีวิต (ลูกผสม) /ไก่พ่อแม่พันธุ์คัดทิ้ง แปรรูปเป็นไก่ยอ

ไก่ขุนที่มีขนาดใหญ่(นน.มากกว่า 1.6 กก./ตัว) และไก่พ่อแม่พันธุ์ที่คัดออก ซึ่งเป็นไก่ที่คุณภาพเนื้อไม่เหมาะสมที่จะบริโภคเป็นไก่ขุน(เหนียว แต่มีข้อดีจากการมีปริมาณเนื้อที่มาก) จากตารางที่ 17 การเพิ่มมูลค่าจากไก่ที่ทำการตลาดปกติไม่ได้ กลุ่มซื้อไก่มีชีวิตในราคา กก.ละ 85 บาท มาทำการแปรรูปเป็นลูกชิ้นไก่มีต้นทุนจากการนำไก่ขุน 100 ตัวเข้าโรงเชือด นน.ไก่มีชีวิต 152.50 กก. สร้างรายได้ 24000 บาท เมื่อหักต้นทุนดำเนินการรวมค่าบรรจุภัณฑ์ 15,462.50 บาท กลุ่มจะมีกำไรจากการดำเนินการ 8,537.50บาท หรือผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) ร้อยละ 55.21

ตารางที่ 17 ต้นทุนในการแปรรูปไก่ของของกลุ่มเกษตรกรอำเภอบ้านจั่น จังหวัดเชียงราย

รายการ	มูลค่า(บาท)	ร้อยละ
1. ไก่มีชีวิต 100 ตัว (นน.152.5 กก.ๆละ 85 บาท)	12,962.50	54.01
2. ค่าจ้างแรงงาน (100 ตัวๆ ละ10 บาท)	1,000.00	
3. ค่าบรรจุภัณฑ์ (100 ชิ้นๆ ถุงแว้คคัมและสตักเกอร์ 8.55 บาท/ชุด)	855.00	
4. ค่าจ้างในการผลิตลูกชิ้นไก่พื้นเมือง	1000.00	
4. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (ค่าเครื่องปรุง)	500.00	
รวมค่าใช้จ่าย	15,462.50	64.43
5. รายได้จากการจำหน่ายลูกชิ้น 110 กก.ๆละ200 บาท	22,000.00	
6.รายได้จากการจำหน่ายเครื่องใน/หัว/ขา/โครงไก่	2000.00	
รวมรายได้ทั้งสิ้น	24,000.00	100.00
6. กำไร (RoI)	8,537.50 (55.21%)	

ตารางที่ 18 ค่าร้อยละของความพึงพอใจผลิตภัณฑ์จากไก่ประดู่หางดำโดยการตอบแบบสอบถามของผู้บริโภค

คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์	ระดับความพึงพอใจ				
	ระดับ5	ระดับ4	ระดับ3	ระดับ2	ระดับ1
ไก่สดแช่แข็ง					
1. กลิ่น (%)	28	57	15	-	-
2. สี (%)	25	58	17	-	-
3. คุณภาพวัตถุดิบ (%)	28	58	14	-	-
4. ขนาด/ปริมาณ (%)	29	57	14	-	-
5. ลักษณะโดยรวม (%)	30	56	14	-	-
6. ความชอบ (%)	28	57	15	-	-
ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก	= 4.13 (พึงพอใจมาก)				
ลูกชิ้นไก่					
1.รสชาติ (%)	30	54	16	-	-
2. กลิ่น (%)	36	47	17	-	-
3. สี (%)	34	49	17	-	-
4. คุณภาพวัตถุดิบ (%)	36	45	19	-	-
5. ขนาด/ปริมาณ (%)	38	45	17	-	-
6. ลักษณะโดยรวม (%)	40	46	14	-	-
7. ความชอบ (%)	36	47	17	-	-
ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก	= 4.19 (พึงพอใจมาก)				
ไก่ยอ					
1.รสชาติ (%)	58	30	12	-	-
2. กลิ่น (%)	59	28	13	-	-
3. สี (%)	62	29	9	-	-
4. คุณภาพวัตถุดิบ (%)	64	28	8	-	-
5. ขนาด/ปริมาณ (%)	62	29	9	-	-
6. ลักษณะโดยรวม (%)	60	30	10	-	-
7. ความชอบ (%)	65	32	3	-	-
ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก	= 4.52 (พึงพอใจมากที่สุด)				

จากการดำเนินการทดสอบความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์จำนวน 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ไก่สดแช่แข็ง ลูกชิ้น และไก่ยอ โดยการทดสอบการชิม จำนวน 2 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 ทดสอบการชิมผลิตภัณฑ์โดยนักศึกษามหาวิทยาลัยพะเยาจำนวน 100 คน และ

ครั้งที่ 2 ทดสอบการชิมโดยผู้บริโภคที่เข้ามาซื้อของในห้างสรรพสินค้าที่อปพะเยา จำนวน 200 คน ข้อมูลความพึงพอใจของผู้บริโภค พบว่า ผู้บริโภคทั้งหมดให้การยอมรับในผลิตภัณฑ์ไก่สดแช่แข็ง ลูกชิ้นไก่ และไก่ยอทั้งหมด 100% จากการตอบแบบสอบถามพบว่าความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ 7 ด้าน ประกอบด้วย ด้าน รสชาติ กลิ่น สี คุณภาพวัตถุดิบ ขนาดหรือปริมาณ ลักษณะโดยรวม และความชอบ พบว่า

1. ผู้บริโภคมีระดับความพึงพอใจต่อไก่สดแช่แข็ง ระดับ 5 ระดับ 4 และระดับ 3 ในอัตราส่วนประมาณ 28: 57: 15

2. ผู้บริโภคความพึงพอใจต่อลูกชิ้นไก่อัตราส่วน 36: 47: 17 และไก่ยอ 60: 30: 10 ไม่มีผู้บริโภคที่ให้ความพึงพอใจในระดับ 1 และ ระดับ 2

3.จากการตอบแบบสอบถามแสดงว่าผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อกี้อยู่ในระดับ 5 สูงกว่า ลูกชิ้นไก่ และไก่สดแช่แข็งตามลำดับ

จากการค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักความพึงพอใจของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์กี้อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าความพึงพอใจ 4.52) รองลงมาคือ ลูกชิ้นไก่ (ค่าความพึงพอใจ 4.19) และไก่สดแช่แข็ง (ค่าความพึงพอใจ 4.13) ตามลำดับ ทั้งนี้ ความพึงพอใจต่อลูกชิ้นไก่ และไก่สดแช่แข็งมีค่าความพึงพอใจแตกต่างกันเล็กน้อย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างความร่วมมือของเครือข่ายการตลาดและการสร้าง แบรินด์ ในระดับกลุ่มและร่วมกับโครงการย่อย (ร่วมกับสำนักประสานงาน) เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของเกษตรกรอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย และตลาดประเทศเพื่อนบ้าน

กิจกรรมที่ 1 สร้างความร่วมมือของเครือข่ายการตลาดและการสร้างแบรินด์

1. สร้างแบรินด์ โลโก้ ที่เป็นเอกลักษณ์ ของผลิตภัณฑ์ และแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ กลุ่มได้ดำเนินการออกแบบโลโก้สินค้าไก่พื้นเมืองของเครือข่ายอำเภอพานแล้วและจะใช้แบรินด์ ดังกล่าวในการเปิดตัวผลิตภัณฑ์

กิจกรรมที่ 2. เก็บข้อมูลผลิตภัณฑ์ และการพัฒนาเชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด

การขยายเครือข่ายการตลาด เพื่อความยั่งยืนของระบบการสร้างอาชีพโดยใช้ตลาดเป็นตัวนำการผลิต สร้างแผนการผลิตอย่างเป็นอย่างเป็นระบบสม่ำเสมอ ได้มาตรฐาน สร้างโซ่การผลิตที่เข้มแข็ง การพัฒนาด้านการตลาดของกลุ่มแบ่งเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย ตลาดระดับชุมชน ตลาด Modern trade และตลาดเฉพาะ รวมไปถึงตลาดในประเทศเพื่อนบ้าน/สปป.

การบริหารจัดการโซ่อุปทานให้เป็นธุรกิจชุมชน ตั้งแต่การผลิต ไปจนถึงการแปรรูป การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในตลาดต่างๆ ในผู้บริโภคเป้าหมายกลุ่มต่างๆตลาดชุมชน กลุ่มจำหน่ายผลผลิตไก่ขุน ร้อยละ 70 ในพื้นที่อำเภอพาน จำนวน 5 แห่ง เพื่อวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากไก่พื้นเมืองของกลุ่ม สถานที่จำหน่ายดังนี้

1. ตลาดสด ประจำตำบลสันกลาง อ.พาน จ.เชียงราย
2. ตลาดสด ประจำตำบลเจริญเมือง อ.พาน จ.เชียงราย
3. ตลาดสด ประจำตำบลเมืองพาน อ.พาน จ.เชียงราย
4. ตลาดสด ประจำตำบลแม่ฮ้อ อ.พาน จ.เชียงราย
5. ตลาดสด ประจำเทศบาลนครเชียงราย อ.เมือง จ.เชียงราย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพึ่งพาตนเองของเกษตรกรในโครงการ 41 คนให้สามารถจัดการฟาร์ม พันธุ์สัตว์และอาหารในการวางแผนการผลิตของเกษตรกรสัตว์ ในเครือข่ายผู้เลี้ยง ดังนี้

1. ศูนย์คัดเลือกและขยายพันธุ์ชุมชน เพื่อเป็นแหล่งผลิตลูกไก่ประดู่หางดำ(พันธุ์แท้และลูกผสม) จำนวน 1 ศูนย์ที่เลี้ยงแม่พันธุ์ประดู่หางดำพันธุ์แท้ 200 แม่(พ่อพันธุ์ 25 ตัว)และ แม่ไก่ไขโรดไทย จำนวน 660 แม่(พ่อประดู่หางดำพันธุ์แท้ 75 ตัว) เพื่อผลิตลูกไก่ลูกผสม ศูนย์ฯจะคัดเลือกไก่สาว/ไกรุ่นที่มีอัตลักษณ์ตรงตามพันธุ์กรรมผลิต

1.1 การผลิตลูกไก่(ลูกผสม)มีต้นทุนเฉลี่ย 11.38บาท/ ผลตอบแทนแก่เกษตรกรผู้ลงทุนสร้างรายได้ในไตรมาสแรก แยกออกเป็น รายรับจากการจำหน่ายลูกไก่ 235,740 บาท .รายรับจากการขายไข่ไก่(ปฏิทินการรับลูกไก่เกษตรกรยังไม่เป็นระบบ จำหน่ายไข่ไก่ในราคา 4 บาท/ฟอง) 47,744 บาท จากการสังเคราะห์ข้อมูล และการสัมภาษณ์ เกษตรกรผู้ลงทุนในศูนย์คัดเลือกและขยายพันธุ์ พบว่า

ก.เกษตรกรผู้ลงทุน มีความพอใจในผลตอบแทน และเมื่อพิจารณาผลตอบแทนจากการลงทุน(Rol)ของการผลิตลูกไก่ลูกผสม =63.51%

ข. การเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ (แม่ไก่ไฮโรด) อัตราการให้ไข่ 7,679 ฟอง/เดือน มีการจำหน่ายไข่ไก่ (ไม่นำเข้าตู้ฟัก) เฉลี่ย 2,984 ฟอง (ร้อยละ 11.95 ของปริมาณไข่ที่ผลิตได้) ปริมาณไข่ที่คัดออกเนื่องจากเหตุผลที่สำคัญคือ ไข่ไก่ในระยะเริ่มให้ไข่มีขนาดเล็ก

ค.การนำไข่เข้าตู้ฟัก ฟอง(เฉลี่ยเดือนละ4,695 ฟอง) ผลิตลูกไก่ได้ ตัว(เฉลี่ยเดือนละ 3,929 ตัว) อัตราการฟักออกร้อยละ 83.68

1.2 การผลิตลูกไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ต้นทุนเฉลี่ย 18.42 บาท/ตัว ผลตอบแทนรวม แก่เกษตรกรในไตรมาสแรก 59,344 บาท แยกออกเป็น.รายรับจากการจำหน่ายลูกไก่ 54,280 บาทรายรับจากการขายไข่ไก่ 2,064 บาทรายรับอื่น 3000 บาท จากการสังเคราะห์ข้อมูล และการสัมภาษณ์ เกษตรกรผู้ลงทุนในศูนย์คัดเลือกและขยายพันธุ์ พบว่า

ก.เกษตรกรผู้ลงทุน มีความพอใจในผลตอบแทนในระดับปานกลางจากผลตอบแทนจากการลงทุน (Rol)ของการผลิตลูกไก่ประดู่พันธุ์แท้ = 7.78 %

ข. การเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ แท้ อัตราการให้ไข่ 1, 438.ฟอง/เดือน (7.19 ฟอง/แม่/เดือน) ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำกว่ามาตรฐาน (เทียบกับมาตรฐานกรมปศุสัตว์) มีการจำหน่ายไข่ไก่ (ไม่นำเข้าตู้ฟัก) เฉลี่ย 516 ฟอง

ค.การนำไข่เข้าตู้ฟัก 3,800 ฟอง ผลิตลูกไก่ได้ 2,714 ตัว(อัตราการฟักออกร้อยละ 71.33 ซึ่งมีอัตราการฟักออกต่ำกว่าไข่ไก่ลูกผสม

2 การสร้างเครือข่ายการผลิตไก่ขุนของเกษตรกรและเครือข่าย เพื่อสร้างรายได้แก่เกษตรกรในโครงการจำนวน 41 ราย มีต้นทุนและผลตอบแทนการเลี้ยง ความพึงพอใจในการสร้างรายได้ ดังนี้

2.1 ต้นทุนการผลิตไก่ขุนประดู่หางดำพันธุ์ลูกผสม เกษตรกรนำลูกไก่ อายุ 1 วัน เข้าเลี้ยง เพื่อผลิตไก่ขุนเฉลี่ย 445.ตัว/รุ่น ในระบบเลี้ยงปล่อยธรรมชาติ เป็นเวลา 83.26 วัน จำนวน 41 ราย ที่จับจำหน่ายแล้ว เลี้ยงด้วยอาหารสำเร็จรูปร่วมกับรำ ปลายข้าวและ ฟักทองหมัก พบว่า ต้นทุนรวม 28,056.55 บาท/รุ่น แบ่งเป็นต้นทุนคงที่ 1,407.5 บาท/รุ่น (ร้อยละ5.01) และต้นทุนผันแปร 26,649.05 บาท/รุ่น(ร้อยละ 94.98) โดยมีต้นทุนค่าอาหาร14,850 บาท/รุ่น(ร้อยละ52.93) ต้นทุนค่าลูกไก่ 6675 บาท(ร้อยละ25.05) เกษตรกรจึงมีต้นทุนไก่ขุนเฉลี่ย 50.96 บาท/กิโลกรัม มีกำไรสุทธิ 18,391.45 บาท/รุ่น สร้างรายได้ให้เฉลี่ย 6,130 บาท/เดือน

2.2.ต้นทุนการผลิตไก่ขุนประดู่หางดำพันธุ์แท้ เกษตรกรนำลูกไก่ อายุ 1 วัน เข้าเลี้ยง เพื่อผลิตไก่ขุนเฉลี่ย 200.ตัว/รุ่น ในระบบเลี้ยงปล่อยธรรมชาติ เป็นเวลา 90 วัน จำนวน 11 ราย ที่จับจำหน่ายแล้ว เลี้ยงด้วยอาหารสำเร็จรูปร่วมกับรำ ปลายข้าวและ ฟักทองหมัก พบว่า ต้นทุนรวม 18,703บาท/รุ่น แบ่งเป็นต้นทุนคงที่ 1,407.5 บาท/รุ่น(ร้อยละ 7.53) และต้นทุนผันแปร 17,295.50บาท/รุ่น(ร้อยละ 92.47)โดยมีต้นทุนค่าอาหาร 8,110 บาท/รุ่น(ร้อยละ44.36) ต้นทุนค่าลูกไก่ 4000 บาท(ร้อยละ 21.39) ต้นทุนไก่ขุนเฉลี่ย 76.18บาท/กิโลกรัม มีกำไรสุทธิ 4,142 บาท/รุ่น ที่จะสร้างรายได้ให้เกษตรกรเฉลี่ย 1380.67 บาท/เดือน

2.3 ความพึงพอใจสมาชิกเกษตรกร การเลี้ยงขุนต่อของสมาชิกร้อยละ 90 มีความพึงพอใจต่อคุณภาพลูกไก่ในระดับมากที่สุด จากการที่ลูกไก่แข็งแรงโตไว สำหรับราคาลูกไก่ที่จำหน่ายลูกผสมราคา 15 บาท/ตัว สำหรับเกษตรกรในโครงการ 18 บาท/ตัวสำหรับผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิก ลูกไก่ประดู่หางดำราคาตัวละ20 บาท

สำหรับเกษตรกรในโครงการ 25 บาท/ตัวสำหรับผู้ที่ไม่ใช่สมาชิก เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ร้อยละ 75 เกษตรกรมีความพึงพอใจในการผลิตลูกไก่อย่างต่อเนื่องในระดับมากที่สุดและระดับมากที่สุดร้อยละ 50 เท่ากัน นอกจากนี้เกษตรกรร้อยละ 60 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด หากศูนย์จะทำหน้าที่กัก ลูกไก่ ทำวัคซีน ให้แก่สมาชิกและคิดบริการในราคาต้นทุน

3. ศูนย์บริการอาหารสัตว์ชุมชน จำนวน 2 ศูนย์ในการใช้พืชอาหารสัตว์ในพื้นที่ผลิตอาหารไก่พ่อแม่พันธุ์ และไก่ขุน โปรตีน ร้อยละ 16 กลุ่มมีการพัฒนาสูตรอาหารสัตว์ 2 สูตร ประกอบด้วยสูตรอาหารสำหรับการเลี้ยง พ่อแม่พันธุ์ มีต้นทุนเฉลี่ย 13.00 บาท /กก. สูตรอาหารสำหรับการเลี้ยงไก่ขุนมีต้นทุนเฉลี่ย 14.19 บาท/กก. กลุ่มมีการผลิตอาหารเฉลี่ย 3-5 ตันต่อเดือน ให้บริการแก่สมาชิก 21 ราย(ร้อยละ 51.22 ใช้บริการอาหารสัตว์ ของกลุ่ม)

ความพึงพอใจของเกษตรกรสมาชิก จำนวน 20 รายที่ซื้ออาหารไก่พื้นเมืองจากศูนย์บริการอาหารไก่พื้นเมือง พบว่า เกษตรกรร้อยละ 90 มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อคุณภาพอาหารของศูนย์บริการอาหาร สัตว์ปีก ร้อยละ 75 พึงพอใจต่อราคาอาหารที่ให้บริการและเกษตรกรร้อยละ 50 มีความต้องการให้มีการผลิต อาหารจำหน่ายอย่างต่อเนื่องในระดับมากที่สุดและระดับมากในร้อยละเท่าๆ กัน นอกจากนี้เกษตรกรต้องการให้ กลุ่มผลิตอาหารด้วยสูตรอาหารที่ใช้พืชอาหารสัตว์อื่นๆ ที่มีในพื้นที่ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลังเพื่อให้ราคา อาหารสัตว์ที่ผลิตได้ มีราคาถูกลง ทั้งนี้เกษตรกรหลายรายเป็นผู้ปลูกมันสำปะหลังและข้าวโพดซึ่งจำหน่ายใน ราคาที่ถูก ควรนำมาเป็นวัตถุดิบในการผสมอาหาร จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ทำหน้าที่ผสมอาหารและ เกษตรกรในกลุ่มให้ความเห็นว่าโครงการควรเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารไก่พื้นเมืองมาช่วยพัฒนาสูตรอาหารที่มี คุณภาพจากพืชอาหารสัตว์ในพื้นที่ เพื่อให้บริการสมาชิกเกษตรกรในราคาที่ถูกลง ทั้งนี้เกษตรกรหลายราย ประสบปัญหาการขาดแคลนเงินทุนในการซื้ออาหารในการเลี้ยง

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่มีศักยภาพจาก ไก่ประดู่หางดำของเกษตรกรในโครงการ มีดังนี้

1. สร้างความร่วมมือกับศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเชียงใหม่ (คุณวุฒิชัย ลัดเครือ นักวิทยาศาสตร์ ปฏิบัติการ) บรรยายและสาธิตการฆ่า ตัดแต่งซากไก่พื้นเมือง การใช้เครื่องซีลสุญญากาศ เพื่อผลิตไก่สดแช่แข็ง เกษตรกรผู้นำด้านการแปรรูป ได้ให้คำแนะนำ

2. โครงการได้ให้การสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการแปรรูป ผลิตผลิตภัณฑ์ที่ต้องจัดซื้อ

3. สร้างโรงแปรรูป 1 แห่ง ที่บ้านนายชัย กันจันะ จัดหาเครื่องซีลสุญญากาศ วัสดุอุปกรณ์ในการตัด แต่งซาก บรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตไก่สดแช่แข็ง และตู้แช่แข็งอุณหภูมิ -20 องศาเซลเซียส

4. ดำเนินการประสานร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ จำนวน 4 ร้าน ในอำเภอเมืองและอำเภอบ้านจาง จังหวัด เชียงราย และร้านค้ากรมปศุสัตว์ 1 ร้าน เป้าหมายผลิตไก่สดแช่แข็งเดือนละ 500 ตัว

5. ดำเนินการแปรรูปไก่พื้นเมือง เป็นผลิตภัณฑ์ 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ไก่สดแช่แข็ง ไก่ยอ และลูกชิ้นไก่

ต้นทุนและผลตอบแทนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเกษตรกร

1. การแปรรูปไก่ขุนมีชีวิต (ลูกผสม) เป็นไก่สดแช่แข็ง เพื่อการขยายโอกาสไปสู่ตลาด Modern trade) ซึ่งจะเพิ่มมูลค่าและขยายโอกาสรองรับผลผลิตไก่ขุน (ลูกผสม) ที่เกษตรกรในโครงการเลี้ยงในสัดส่วนที่มากกว่า ไก่ขุนพันธุ์แท้ กลุ่มซื้อไก่มีชีวิตในราคา กก.ละ 85 บาท มรทำการแปรรูปเป็นไก่สดแช่แข็ง จะมีต้นทุน ร้อยละ 81.65 ของรายได้ จากการนำไก่ขุน 100 ตัวเข้าโรงเชือด นน.ไก่มีชีวิต 140.5 กก. สร้างรายได้ 18921 บาท เมื่อ

หักต้นทุนดำเนินการรวมค่าบรรจุภัณฑ์ กลุ่มจะมีกำไรจากการดำเนินการ 3471.50 บาท หรือผลตอบแทนจากการลงทุน (Roi) ร้อยละ 22.47

2.การแปรรูปไก่ขุนมีชีวิต (ลูกผสม) เป็นลูกชิ้นไก่ การเพิ่มมูลค่าจากไก่ที่ทำการตลาดปกติไม่ได้ กลุ่มซื้อไก่มีชีวิต มาทำการแปรรูปเป็นลูกชิ้นไก่มีต้นทุน จากการนำไก่ขุน 100 ตัวเข้าโรงเชือด นน.ไก่มีชีวิต 165.5 กก. สร้างรายได้ 26,000 บาท เมื่อหักต้นทุนดำเนินการรวมค่าบรรจุภัณฑ์ 17,422.50 บาท กลุ่มจะมีกำไรจากการดำเนินการ8,577.50 บาท หรือผลตอบแทนจากการลงทุน (Roi) ร้อยละ 49.23

3.การแปรรูปไก่ขุนมีชีวิต (ลูกผสม) /ไก่พ่อแม่พันธุ์คัดทิ้ง แปรรูปเป็นไก่ยอ การเพิ่มมูลค่าจากไก่ที่ทำการตลาดปกติไม่ได้ ทำการแปรรูปเป็นลูกชิ้นไก่มีต้นทุน จากการนำไก่ขุน 100 ตัวเข้าโรงเชือด นน.ไก่มีชีวิต 152.50 กก. สร้างรายได้ 24000 บาท เมื่อหักต้นทุนดำเนินการรวมค่าบรรจุภัณฑ์ 15,462.50 บาท กลุ่มจะมีกำไรจากการดำเนินการ 8,537.50บาท หรือผลตอบแทนจากการลงทุน (Roi) ร้อยละ 55.21

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางสร้างความร่วมมือของเครือข่ายการตลาดและการสร้างแบรนด์ ในระดับกลุ่มและร่วมกับโครงการย่อย (ร่วมกับสำนักประสานงาน) เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของเกษตรกรอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย และตลาดประเทศเพื่อนบ้าน กลุ่มพัฒนาด้านการตลาดสร้างแบรนด์จากเอกลักษณ์

การขยายเครือข่ายการตลาด 3 ระดับ ประกอบด้วย ตลาดระดับชุมชน ตลาด Modern trade และตลาดเฉพาะ รวมไปถึงตลาดในประเทศเพื่อนบ้าน/สปป. ประกอบด้วย.ตลาดชุมชน จำหน่ายผลผลิตไก่ขุน ร้อยละ70 ในพื้นที่อำเภอพาน จำนวน 5 แห่ง ตลาดระดับกลางจำหน่ายไก่สดแช่แข็งร้อยละ 20 ของผลผลิตใน Modren trade สำหรับตลาดระดับบน แปรรูปผลิตภัณฑ์จากผลผลิตไก่ขุน(ประดู่พันธุ์แท้ ร้อยละ10)จำหน่ายไก่สดชำแหละแช่แข็งและแปรรูปผลิตภัณฑ์ (ลูกชิ้นไก่ และไก่ยอ) เพื่อการตลาดในกรุงเทพฯ จำนวน 1 แห่ง

กลุ่มยังขยายโอกาสทางการตลาดไปยังประเทศเพื่อนบ้าน(สปป.ลาว) เพื่อการจำหน่ายไก่สดชำแหละซากอ่อนที่ตลาดประเทศเพื่อนบ้านนำเข้าจากไทยผ่านด่านเชียงแสนจำนวนมาก แต่ปัจจุบันกลุ่มจำหน่ายเป็นมีชีวิต ในราคา 100 บาท/กก ปริมาณการส่งออกเดือนละ 3-5,000ตัว กลุ่มกำลังดำเนินการก่อสร้างโรงฆ่าสัตว์ปีกชุมชนกำลังการผลิต 200 ตัว/วัน เพื่อการส่งออกไก่สดชำแหละไปประเทศเพื่อนบ้านผ่านด่านเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

เอกสารอ้างอิง

- กัลยาณี คุณมี. 2538. สถิติสำหรับเศรษฐศาสตร์และธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภากร ธาราฉาย. 2560. การผลิตสัตว์ปีก. [แหล่งข้อมูลออนไลน์] ที่มา: http://www.as.mju.ac.th/E-Book/t_prapakorn/.pdf. 19 ตุลาคม 2560.
- ปราณี กองทิพย์ และมังกร ปุ่มกิ่ง. 2548. หลักการตลาด. กรุงเทพมหานคร, ชวนพิมพ์
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2560. อุตสาหกรรมฆ่าและชำแหละไก่เนื้อ. [แหล่งข้อมูลออนไลน์] ที่มา: http://doi.nrct.go.th/ListDoi/Download/185369/808e08da09003a2e18fb59482f24e585?Resolve_DOI=10.14457/KMITL.res.2013.72. 13 ตุลาคม 2560.
- อำนาจ เลี้ยวธารากุล. 2552. ระบบการผลิตและระบบการรับรองพันธุ์ไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1 ของฟาร์ม เครือข่าย. [แหล่งข้อมูลออนไลน์] ที่มา: http://elibrary.trf.or.th/project_content.asp?PJID=RDG5220063
- อำนาจ เลี้ยวธารากุลและอรอนงค์ เลี้ยวธารากุล. 2550. การสร้างฝูงไก่พื้นเมืองพันธุ์ประดู่หางดำ. รายงานวิจัย ฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ. 103หน้า.